

Tahaton lapsettomuus YouTube-vlogeissa: sukupuoli, kehollisuus ja kokemuksen sanoittaminen

Iiris Pirjola

Pro gradu -tutkielma

Alue- ja kulttuurintutkimuksen maisteriohjelma

Euroopan kulttuurit

Humanistinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Huhtikuu 2019

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Alue- ja kulttuurintutkimuksen maisteriohjelma
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Euroopan kulttuurit		
Tekijä – Författare – Author Iiris Pirjola		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Tahaton lapsettomuus YouTube-vlogeissa: sukupuoli, kehollisuus ja kokemuksen sanoittaminen		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Huhtikuu 2019	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 64
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Suurin osa maailman väestöstä toivoo saavansa lapsia. Kun pariskunta on yrittänyt lasta kahdentoista kuukauden ajan, voidaan puhua tahattomasta lapsettomuudesta. Tahaton lapsettomuus on kivulias kokemus, joka voi tuntua yksinäiseltä, uuvuttavalta ja arvaamattomalta. Tahaton lapsettomuus altistaa yksilön ja pariskunnan sosiaaliselle, taloudelliselle ja emotionaaliselle stressille, jonka seurauksena tuen saamisen tarve kasvaa.</p> <p>Tukea, yhteisöä ja tietoa voidaan antaa ja etsiä digitaalisen kulttuurin tilassa, kuten esimerkiksi videopalvelu YouTubessa. Lapsettomuusvloggaaminen on siellä oma kategoriansa päiväkirjamaisille videoille, joita tekevät lapsettomuudesta kärsivät ihmiset. Tutkielmani päämääränä on analysoida ja pyrkiä ymmärtämään lapsettomuusvloggaamisen kulttuuria keskittymällä sukupuolen ja vanhemmuuden, kehollisuuden ja terveyden sekä kielellä luotujen merkitysten teemoihin. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on miten sukupuoli, vanhemmuus sekä kehollisuus näyttäytyvät lapsettomuusvlogeissa ja miten niitä voidaan tulkita. Toiseksi kuvailen ja tulkiten lapsettomuusvloggaajien tapaa sanoittaa kokemustaan. Lopuksi esitän, millaista aineistoni lapsettomuusvloggaamisen kulttuuri on ja miten sitä voidaan ymmärtää.</p> <p>Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan kolmea lapsettomuusvlogikanavaa Youtubessa: Ayla and Caleb (Kanada), Tim and Celeste (Australia) sekä Jules Furness (Iso-Britannia). Aineisto koostuu yhteensä 84 englanninkielisestä, vuosien 2016-2018 aikana julkaistusta videosta, joissa puhutaan lapsettomuuden kokemuksesta, tuotetaan lapsettoman naisen identiteettiä ja etsitään muita samassa tilanteessa olevia. Videot analysoidaan sisällönanalyysia käyttäen teemoitellen ja tyypitellen, jolloin saadaan kattava kuva siitä, mistä vloggaajat puhuvat. Lisäksi vloggaajien Instagram-tilejä ja internet-kauppoja hyödynnetään toissijaisena aineistona.</p> <p>Lapsettomuusvloggaajat puhuvat vanhemmuuden kaipuusta ja äitiysidentiteetin tärkeydestä sekä kehoon liittyvistä pettymyksen tunteista. He tuottavat kiitollista ja armollista puhetta omaa elämäntilannettaan ja kehoaan kohtaan, mutta kokevat samanaikaisesti itsensä epäonnistuneiksi. Vloggaajat tuottavat lääketieteellisesti tarkkaa puhetta diagnooseista ja hoidoista, ja kääntyvät lapsettomuusvloggiyhteisöihin tiedon ja neuvojen toivossa. He luovat inspiroivaa ja rohkaisevaa tunnelmaa tahattoman lapsettomuuden ympärille, mutta ilmaisevat myös negatiivisia tunteitaan vapautuneesti. Lapsettomuusvloggaajat identifioituvat lapsettomuussotureiksi sekä äideiksi, joilla ei ole lapsia. Lapsettomuusvloggaaminen tekee näkyväksi äitiyden tärkeyden naiselle, kun äitiysidentiteetistä muodostuu näiden naisyhteisöjen kantava teema. Kun isyyttä ja mieheyttä ei käsitellä lähes lainkaan, näyttäytyy lapsettomuusvloggaaminen naisten maailmana, jossa naiset tuottavat lapsen ja raskauden kaipuuseen liittyvää sisältöä muille naisille – siitä huolimatta, että vlogikanavien nimissä myös miehet ovat usein läsnä.</p> <p>Vloggaajat sanoittavat lapsettomuuden kokemustaan spesifillä tavalla: he käyttävät termejä <i>matka</i> (journey), <i>vuoristorata</i> (rollercoaster) ja <i>sateenkaari</i> (rainbow) kuvaamaan lapsettomuuden kokemuksen vaihtelevaa ja arvaamatonta luonnetta. He puhuvat itsestään ja vertaisistaan lapsettomuussotureina, ja korostavat naisyhteisöjen tärkeyttä inspiroivissa lainauksissa sekä hashtagissa <i>ivfsisters</i> ja <i>ttsisters</i>. Lapsettomuusvloggaajat haluavat toisaalta näyttää tahattoman lapsettomuuden tuskan, mutta toisaalta he korostavat soturinaisen pystyvyyttä ja voimaa: he haluavat tulla nähdyiksi vahvoina sotureina, jotka haavoistaan huolimatta jatkavat eteenpäin.</p> <p>Lapsettomuusvloggaajat kertovat katsojalle yksityiskohtaisesti tilanteestaan ja diagnooseistaan sekä suunnitelmistaan tulevien hoitojen suhteen. He jakavat lapsettomuuden herättämiä tunteita, pyrkivät lisäämään tietoa lapsettomuudesta sekä tuottavat aktiivisesti inspiroivaa ja rohkaisevaa puhetta YouTube julkisessa tilassa. Yhteisön ja tuen kääntöpuolena vloggarit tuntevat myös paineita tietynlaisen tarinan kertomisesta ja positiivisen tunnelman tuottamisesta. Lapsettomuusvlogien tekeminen on silti mahdollisuus jakaa oma kokemus tarinamaisesti täsmälleen omilla ehdoilla ja saada liki välitöntä palautetta ja rohkaisua katsojilta. Lapsettomuusvlogeissa tuotetaan sisältöä, joka näyttää, että lapsettoman naisen kokemus on arvokas ja tärkeä, eikä siinä ole mitään hävettävää.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Tahaton lapsettomuus, sukupuoli, kehollisuus, äitiys, metaforat, digitaalinen kulttuuri, Youtube, vlogit.		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisällys

1. Johdanto.....	1
1.1 Taustaa	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja aineisto.....	2
1.3 Tutkimusmenetelmät ja käsitteistö	4
1.4 YouTube, vloggaaminen ja digitaalinen kulttuuri	9
2. Sukupuoli, vanhemmuus ja kehoisuus.....	13
2.1 Lapsettomat äidit.....	13
2.2 Kehon ja terveyden diskurssit	27
3. Soturien matkat: Lapsettomuuden kokemuksen sanoittaminen.....	36
3.1 Metaforat, symbolit ja lyhenteet	36
3.2 Inspiroiva ja toiveikas puhe	49
4. Lapsettomuusvloggaamisen kulttuuri.....	56
Lähdeluettelo	59

1. Johdanto

1.1 Taustaa

Potentiaali lasten hankkimiseen on monille merkityksellinen ja ilmiselvä osa elämänkaarta: siitä keskustellaan treffeillä, kuvitellaan oman lapsen ulkonäköä ja pohditaan sopivaa ajoitusta. Jotkut saattavat olla koko elämän epävarmoja tai haluttomia lapsen hankinnan suhteen, mutta monien elämää ja identiteettiä leimaa voimakas halu olla vanhempi. Vanhemmuuden kaipuu näyttäytyykin usein kirkkaimmin silloin, kun se ei toteudu.

Hedelmällisyys – mahdollisuus lisääntyä – koetaan normaaliksi ihmisen olomuodoksi ja arvokkaaksi ominaisuudeksi silloinkin, kun raskaus ei ole suunnitteilla. *Lapseton* tarkoittaa ihmistä ilman lasta, mutta termi *hedelmätön* on armoton: minkä arvoinen voin olla, jos muiden sisällä piilevä hedelmä puuttuukin minulta? Lapsen hankinta saattaa vaikuttaa tahdon asialta ihmiselle, joka ei ole pohtinut tai joutunut pohtimaan omaa hedelmällisyyttään. Kyvyttömyys saada lasta, kun sellaista kipeästi kaippaa, on pysäyttävä hetki elämässä. Se muuttaa ihmisen identiteettiä perustavanlaatuisesti sekä häiritsee kokemusta elämän jatkuvuudesta (Becker 1997, 84). Vanhemmuuden halusta ja lapsettomuushoidoista tulee helposti elämän keskipiste, mitä ulkopuolisen voi olla lähes mahdotonta täysin ymmärtää.

On arvioitu, että yhdeksän prosenttia maailman väestöstä kärsii tahattomasta lapsettomuudesta, ja heistä vain viidesosa saa lopulta tarvitsemaansa hoitoa, joka ei suinkaan aina johda raskauteen (Boivin et al. 2007, 1506). Lapsettomuus jääkin usein pariskunnan tai yksilön yksityiseksi suruksi, josta yhtäältä halutaan puhua mutta johon liittyvät kysymykset saattavat silti tuntua kiusallisilta ja liian henkilökohtaisilta (Bute 2009, 17). Monet lapsettomuudesta kärsivät kokevatkin saavansa liian vähän emotionaalista tukea tilanteeseensa (High & Steuber 2014, 157). Internetin ja teknologisen kehityksen myötä tahattomasta lapsettomuudesta kärsivällä on kuitenkin halutessaan mahdollisuus löytää ja tarjota vertaistukea. Jotkut päättävätkin jakaa lapsettomuuskokemuksensa julkisesti esimerkiksi YouTube-vlogissa.

Lapsettomuusvloggaamista voidaan ja tulee lähestyä kulttuurisena ilmiönä. Kuten Ben Highmore (2017, 2) toteaa, tunteet ja tunnelmat jonkin asian ympärillä eivät synny vahingossa tai eristyksissä, vaan ne rakentuvat sosiaalisesti ja kollektiivisesti, suhteessa aikaan ja paikkaan.

Lapsettomuusvloggaamisessa konteksti on keskeisessä osassa: kyse ei ole ainoastaan lapsettomuuskokemuksesta puhumisesta, vaan siitä puhumisesta digitaalisen tilan internet-yhteisöissä. Näissä yhteisöissä lapsettomuuden tunnelmaa ja kokemusta sanoitetaan ja siten tuotetaan tunnuksenomaisella tavalla, jolloin syntyy tarkasteleman lapsettomuusvloggaamisen kulttuuri.

Pro gradu -tutkielmani tarkastelee kolmea tahattomasti lapsettomien vlogikanavaa YouTubeissa. Lapsettomuusaiheiset videot ovat oma selkeä kategoriansa YouTubeissa, ja jotkut päätyvät dokumentoimaan omaa lapsettomuuskokemustaan vuosien ajan. Lapsettomuuden arki on usein uuvuttavaa, eristävää ja arvaamatonta – vlogien avulla lapsettomat voivat kokea kuuluvansa yhteisöön, jossa lapsettomuus on ”normaalila elämää” (Jules Furness, *Ivf journey*, 31.10.2017), ja he voivat tuntea olevansa muille lapsettomille hyödyksi. Lapsettomuusvloggaajat tekevät säännöllisesti päiväkirjamaisia videoita, joissa he kuvaavat ajatuksiaan ja tunteitaan lapsettomuudesta ja jakavat lapsettomuushoitujen arkea. He kertovat katsojille yksityiskohtaisesti tilanteestaan ja diagnooseistaan sekä suunnitelmistaan tulevien hoitujen suhteen. Videoilla jaetaan lapsettomuuden herättämiä tunteita, pohditaan omaa identiteettiä, pyritään lisäämään tietoa lapsettomuudesta sekä tuotetaan aktiivisesti inspiroivaa ja rohkaisevaa tunnelmaa tahattoman lapsettomuuden ympärille. Lapsettomuusvlogien tekeminen on mahdollisuus jakaa oma kokemus tarinamaisesti täsmälleen omilla ehdoilla, ja saada liki välitöntä palautetta ja rohkaisua katsojilta. Narratiivista lääketiedettä tutkinut Rita Charon (2006, 65) toteaaakin, että toipuminen voi alkaa, kun oman tarinan saa kertoa ja se kuunnellaan.

1.2 Tutkimuskysymykset ja aineisto

Tässä työssä tarkastelen lapsettomuusvlogien sisältämiä sukupuolen ja vanhemmuuden, kehollisuuden ja terveyden sekä kokemuksen sanoittamisen ulottuvuuksia. Äitiyden kaipuusta puhumista, äitiysidentiteetin korostamista ja naisten tuottamien videoiden ylivoimaista enemmistöä voidaan pohtia sukupuolen näkökulmasta. Koska lapsettomuuden kokemuksessa naiskeho on hoitujen kohteena, ja kuukausittainen negatiivinen raskaustesti ruumiillistuu juuri naiskehoon, ei sukupuolen ja kehollisuuden teemoja voida irrottaa toisistaan. Lapsettomuusvloggaamisen kulttuurin ymmärtämiseksi esittelen ja tulkiten myös tapoja, joilla vloggaajat käyttävät kieltä ja luovat sillä merkityksiä.

Aineisto koostuu kolmesta lapsettomuutta käsittelevästä englanninkielisestä YouTube-kanavasta: Ayla and Caleb (Kanada), Tim and Celeste (Australia) sekä Jules Furness (UK). Videoita on valittu

analyysiin yhteensä 84 ja ne on julkaistu vuosien 2016-2018 välillä. Näiden kanavien kaikista julkaisemista videoista valittiin analyysiin otsikon perusteella sellaiset, jotka eniten puhuvat lapsettomuudesta. Aineistoni lapsettomuusvlogit ovat keskipituudeltaan kymmenen minuutin pituisia.

Ayla and Caleb sekä Tim and Celeste -kanavat julkaisevat edelleen säännöllisesti videoita, mutta Jules Furness on poistanut lapsettomuusvlogikanavansa tutkielman tekemisen aikana. Kolmen kanavan naisista Ayla oli tutkielman tekemisen aikaan raskaana alkioadoption avulla ja synnytti lapsen, ja Celeste ja Jules jatkavat lapsettomuushoitoja. Aineistoon valitut videot on kuvattu ajanjaksona, jolloin he olivat lapsettomia tai hedelmättömiä ja yrittivät tulla raskaaksi lapsettomuushoitojen avulla. Kirjoittamishetkellä Ayla and Caleb -kanavalla on yhteensä lähes 500 videota ja yli 46 000 tilaajaa, Tim and Celeste -kanavalla 129 videota ja 16 000 tilaajaa ja ennen kanavan poistamista Jules Furness -kanavalla oli 82 videota ja 8000 tilaajaa. Onkin huomionarvoista, että juuri lasta odottavien Aylan ja Calebin kanavan tilaajamäärä on kaksinkertaistunut viimeisen puolen vuoden aikana.

Tutkielmani tavoitteena on selvittää, miten tahaton lapsettomuus esitetään ja miten siitä puhutaan YouTube'n lapsettomuusvlogeissa. Sukupuolen, vanhemmuuden, kehollisuuden ja kielen tarkastelemisen avulla kuvailen ja tulkitSEN lapsettomuusvloggaamisen kulttuuria. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Miten sukupuoli, vanhemmuus sekä kehollisuus näyttäytyvät lapsettomuusvlogeissa ja miten niitä voidaan tulkita?
2. Miten vloggaajat sanoittavat tahattoman lapsettomuuden kokemustaan?
3. Minkälaista on lapsettomuusvloggaamisen kulttuuri?

Englanninkielisyys on aiheen lisäksi keskeinen aineistoa rajaava tekijä. YouTube'n ja vloggaamisen kieli on suurimmaksi osin englanti ylipäätään, ja lapsettomuusaiheisia vlogeja on vaikea löytää muilla kielillä. Alueellisuudella ei ole keskeistä roolia aineistossa, vaikka se tuleekin ottaa huomioon esimerkiksi terveydenhuollon osalta. Kanadalaisuus, australialaisuus tai englantilaisuus ei juuri näy lapsettomuusvlogeissani muutoin kuin käytännön järjestelyjen ja esimerkiksi adoptiota koskevien säädösten osalta. Työni on luonteeltaan ensisijaisesti kulttuurintutkimusta: lapsettomuusvloggaajat tuottavat yhteisönä yllirajaista lapsettomuusvloggaamisen kulttuuria, joka elää ja kasvaa internetin välityksellä.

Lapsettomuusvloggaajan tarkka määritelmä on keskeistä aineiston rajauksessa ja sen ymmärtämisessä. Tutkielmassani katson lapsettomuusvlogeiksi sellaiset kanavat, joilla on maininta lapsettomuudesta kanavan esittelytekstissään ("infertility" tai "ivf") ja joilla on runsaasti lapsettomuuteen liittyviä videoita kanavallaan. Vlogien lisäksi käytän toissijaisina lähteinä vloggaajien Instagram-tilejä sekä mahdollisia nettikauppoja, joiden avulla saan kokonaisvaltaisemman kuvan esimerkiksi lapsettomuusyhteisössä käytetyistä metaforista ja symboleista (ks. luku 3).

Aineiston valinnassa keskeistä on myös eronteko lapsettomuusvlogien ja ttc-vlogien välillä. Ttc eli "trying to conceive" on lyhenne, jota käytetään ilmaisemaan raskauden yritystä. Ttc-vlogien tekijät eivät siis välttämättä kärsi lapsettomuudesta vaan haluavat ainoastaan tallentaa ja jakaa sen, millaista on ylipäättään yrittää tulla raskaaksi. Näiden kanavien sisältö saattaa päällisin puolin näyttää samankaltaiselta – molemmat saattavat esimerkiksi julkaista ovulaatio- ja raskaustestivideoita – mutta lapsettomuusvloggaajat ovat yrittäneet tulla raskaaksi vuosia ja käyvät läpi lapsettomuushoitoja tai pyrkivät saamaan lapsen esimerkiksi adoption avulla. Siinä missä ttc-vlogi saattaa olla tunnelmaltaan innostunut ja utelias, kuvaavat lapsettomuusvloggaajat myös lapsen saamisen yrityksen ahdistavia ja vaikeita puolia. Joskus ttc-kanava saattaakin muuttua lapsettomuuskanavaksi, jos raskauden yritys pitkittyy.

On tärkeää muistaa, ettei kukaan ensisijaisesti halua olla lapsettomuusvloggaaja. Monet lapsettomuusvloggaajat ovat kenties ajatelleet tekevänsä videoita ensin lapsettomuushoidoista, sitten raskaudesta ja lopulta perhearjestaan. Raskauden yrityksen toistuva epäonnistuminen ajaa vloggaajat tilanteeseen, jossa heillä on vaihtoehtoina jatkaa prosessin jakamista julkisesti vuosien ajan, kuten Ayla ja Caleb sekä Tim ja Celeste ovat tehneet, tai lopettaa julkisten videoiden tekeminen lapsettomuusaiheesta kokonaan, kuten Jules Furness, ja kenties jatkaa hoitoja yksityisesti. Epäonnistumisen ja jumissa olemisen teemaa monet vloggaajat ilmaisevatkin videoissaan.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja käsitteistö

Tutkimusmenetelmäni on sisällönanalyysi, joka mahdollistaa aineistolähtöisen lähestymistavan ja tulkinnan. Tulen seuraavaksi määrittelemään keskeiset käsitteeni: tahattoman lapsettomuuden, sukupuolen sekä kehollisuuden. Tässä työssä hyödynnän sisällönanalyysiä sekä tekstin että kuvan analyysiin. Työni painopiste on sanotun analyysissa, mutta myös sellaiset videot ja videoiden kohdat

on otettu analyysiin mukaan, joilla näytetään jotain kehollisuuteen, sukupuoleen tai kielellisiin piirteisiin liittyvää. Anita Saaranen-Kauppisen ja Anna Puusniekan (2006) mukaan sisällönanalyysissä aineistoa eritellään, tiivistetään ja siitä etsitään eroja ja yhtäläisyyksiä. Sisällönanalyysille on tyypillistä erilaisten sisällöllisten luokittelujen muodostaminen, joiden avulla luodaan pohja sisällön ja siihen liittyvien rakenteiden analysoimiselle ja tulkinnalle. Sisällön luokittelu – eli järjesteleminen systemaattisesti – mahdollistaa sisällön rakenteen hahmottamisen ja toistuvien teemojen löytämisen. Tällöin tavoite on selvittää, mitä on sanottu sekä kontekstualisoida sanottu suhteessa muuhun sanottuun (Chi 1997, 275).

Teemoittelulla ja tyypittelyllä aineistosta etsitään ja luodaan toistuvia teemoja ja tyyppejä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kun aineistoa lähdetään käsittelemään, aloitetaan teemojen luomisesta, jotta saadaan kuva siitä, mitä aineisto pitää sisällään. Tässä työssä olen rakentanut analyysitaulukkoni seuraavanlaisesti: siihen on merkitty, mistä teemoista vloggaajat puhuvat, kuka niistä puhuu (nainen, mies vai molemmat) ja miten videoissa rakennetaan merkityksiä kielen avulla. Teemataulukon teemat ovat parisuhde ja muut ihmissuhteet, mielenterveys, lapsettomuushoidot ja lääketieteelliset toimenpiteet, raha, sukupuoli, vanhemmuus, kehollisuus, tulevaisuuden suunnitelmat ja odottaminen, menetykset sekä lapsettomuuteen liittyvät negatiiviset ja positiiviset tunteet sekä inspiroiva ja tukea antava puhe. Myös videoilla esiintyvät lapsettomuuteen liittyvät metaforat, symbolit ja muut lapsettomuuteen liittyvät kielelliset piirteet on merkitty. Koska sisällönanalyysissä tutkitaan tyypillisesti tekstimuotoista aineistoa, olen lteroinut videoiden keskeiset kohdat sekä sellaiset lainaukset, joilla haluan demonstroida aineistoa. Sellaisista videokohdista on puolestaan otettu kuvakaappaus, joilla näytetään jotain sukupuoleen, kehollisuuteen tai kielen avulla luotuihin merkityksiin liittyvää sisältöä.

Tyypittelyvaiheessa teemoista luodaan yhteensopivia ryhmiä, joiden tavoite on kuvata aineistoa kokonaisuutena hyvin ja tiivistää havaintoja (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Teemoittelun ja tyypittelyn avulla pystyn kuvailemaan sitä, mistä aineistoni lapsettomuusvloggaajat puhuvat. Jotta lapsettomuusvloggaamisesta pystytään luomaan pelkkää kuvailua syvällisempi ymmärrys, voidaan puhua tulkitsevasta sisällönanalyysistä. Koska haluan keskittyä erityisesti sukupuoleen ja vanhemmuuteen, kehollisuuteen ja terveyteen sekä lapsettomuuden sanoittamiseen lapsettomuusvlogeissa, keskityn aineiston tulkinnassa etenkin näihin teemoihin.

Sisällönanalyysissä kontekstualisointi on keskeisessä osassa: minkälaisiin käsityksiin, uskomuksiin, toimintatapoihin ja ymmärtämisen tapoihin lapsettomuusvlogit ja niiden sisältämät teemat liittyvät?

Koska aineistoni voidaan nähdä digitaalisen kulttuurin osana, on erityisen tärkeää tarkastella sisältöä lapsettomuudesta puhumisena digitaalisen kulttuurin viitekehyksessä. Tavoitteeni on selvittää, mitä aineistoni voi kertoa lapsettomuusvloggaamisen kulttuurista. Ensin on kuitenkin keskeistä määritellä, mitä tarkoitan tässä tutkielmassa tahattomalla lapsettomuudella, kehollisuudella ja sukupuolella, sekä pohtia, miten sukupuoli ja vanhemmuus liittyvät tässä työssä toisiinsa.

Tahattoman lapsettomuuden käsitettä voidaan lähestyä useammasta näkökulmasta. Lääketieteessä pariskunta voidaan diagnosoida tahattomasti lapsettomaksi, mikäli kahdentoista kuukauden säännöllisen yrittämisen jälkeen raskaus ei ole onnistunut (Zegers-Hochschild et al. 2009, 1522). Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee tällaisen lapsettomuuden sairaudeksi, johon on halutessaan saatava hoitoa, ja esimerkiksi Suomessa vuoden yrittämistä pidetään yleensä rajana lapsettomuushoitoihin hakeutumiselle (Lindfors 2012, 272). Jacky Boivin (2007, 1506) tutkijakumppaneineen arvioi, että koko maailman lisääntymisikäisistä pareista 9 prosenttia on tahattomasti lapsettomia, ja heistä 56 prosenttia hakee lääketieteellistä apua. Lapsettomuuden syyt voidaan jakaa karkeasti niin, että lapsettomuus johtuu neljäsosassa tapauksista naisesta, neljäsosassa miehestä, neljäsosassa molemmista ja neljäsosassa tapauksista syy jää tuntemattomaksi (Parviainen 2012, 298). Marcia Inhornin ja Pasquale Patrizon (2014, 411) mukaan alueilla, joilla lapsettomuusluvut ovat korkeimpia, on myös pääsy lapsettomuushoitoihin huonointa. Terveystienhuoltojärjestelmät vaihtelevat maittain, mutta vaikka lapsettomuushoitoihin olisikin mahdollista päästä, vain harva saa hoitoja ilmaiseksi ja tyypillisesti niistä maksetaan tuhansia euroja. Aineistoni lapsettomuusvlogit ovat sellaisten ihmisten tekemiä, joilla on pääsy lapsettomuushoitoihin ja mahdollisuus maksaa niistä, mikä tulee ottaa huomioon tulosten analysoinnissa.

Maili Malinin (2006, 14–15) mukaan lapsettomuus on puolestaan sosiaalinen ongelma, jota yritetään hoitaa lääketieteen keinoin. Hänen mukaansa kyse on tietynlaisesta biovallasta, kun kalliiden lääketieteellisten hoitojen avulla hallitaan sitä, ketkä voivat saada biologisen lapsen tai yrittää sellaista. Lapsettomuustutkija Arthur Greil kollegoineen korostaa parin tai yksilön omaa kokemusta lapsettomuudesta (Greil, Slauson-Blevins & McQuillan 2010, 141). Tällöin sillä ei ole merkitystä, miten lääketiede lapsettomuuden määrittelee, vaan avainasemassa on parin halu saada lapsi siinä onnistumatta. Greil, Slauson-Blevins ja McQuillan myös korostavat, että tahattomasti lapsettoman identiteetti muodostuu parin sisäisissä neuvotteluissa, ei lääkärin ja yksilön välillä. Tätä heijastaa myös oman työni määritelmä lapsettomuusvloggaajasta: vloggaaja, joka kuvailee itseään tahattomasti lapsettomaksi videoillaan ja kanavan kuvaustekstissä ja jolla on runsaasti lapsettomuusaiheisia videoita kanavallaan, määritellään tässä työssä lapsettomuusvloggaajaksi.

Kun tutkitaan lapsettomuutta englanninkielisillä alueilla, täytyy huomioida lapsettomuutta kuvaavien sanojen merkityserot. Suomeksi ilmiötä kuvataan yleensä joko tahattoman lapsettomuuden tai hedelmättömyyden käsitteillä, mutta englanniksi vastaava käsite on infertility. Hedelmättömyys (infertility) terminä korostaa kehollista puolta lapsettomuudessa, kun naisen tai miehen keho on puutteellinen, hedelmätön. Adoptoitu lapsi on siis ratkaisu lapsettomuuteen, mutta ei hedelmättömyyteen. Terminologia tulee esille esimerkiksi sellaisissa vlogeissa, joissa ensimmäinen lapsi on saatu adoption kautta, mutta naisen halu kokea raskaus ja synnytys ei ole vähentynyt. Vaikka nämä vloggaajat eivät olekaan enää lapsettomia, ovat he todennäköisesti yhä hedelmättömiä. Tällöin hedelmättömyyden suru ei välttämättä täysin poistu, vaikka saisikin lapsen. Käytän tässä työssä pääasiallisesti (tahattoman) lapsettomuuden käsitettä hedelmättömyyden sijaan, koska se on suomen arkikieleen vakiintunut termi, jonka katson kattavan myös hedelmättömyyden.

Kehollisuudella tarkoitan tässä tutkielmassa niitä tapoja, joilla lapsettomuusvloggaajat puhuvat omasta kehostaan tai siihen liittyvistä tunteista. Kehollisuus tässä tutkielmassa ei tarkastele kehon biologiaa tai sen ominaisuuksia, vaan kehoon liittyviä käsityksiä, tunteita ja diskursseja. Myös fyysisistä tuntemuksista, terveydestä ja lapsettomuuteen liittyvistä hoidoista ja toimenpiteistä puhuminen voidaan nähdä kuuluvaksi kehollisuudesta puhumiseen. Petri Kuhmosen (1997, 140) mukaan kehollisuuden tarkastelu "avaa tien erilaisiin sosiaalisiin ja kulttuurisiin merkityksiin". Hän näkee kehollisuuden tutkimisen fenomenologis-hermeneuttiseen lähestymistapaan kuuluvaksi, mihin myös oma tutkielmani sijoittuu. Tällöin kehollisuus nähdään ei-naturalistisena, kun tarkoitus ei ole tutkia ihmisten aineellisia ruumiita, vaan niille annettuja merkityksiä ja niihin liittyviä ajatuksia. Tässä työssä ei ole myöskään tarkoituksenmukaista kysyä vloggaajilta suoraan heidän kehollisista kokemuksistaan, vaan tarkastella kehollisuudesta puhumista lapsettomuusvloggaamisen kulttuurissa. Tässä työssä olen kiinnostunut siitä, miten lapsettomuusvloggaajien digitaalisen kulttuurin ympäristössä tuotetaan kehoihin liittyviä merkityksiä, ja miten niitä voidaan pyrkiä ymmärtämään.

Kehollisuus on tutkielmassani keskeinen käsite, koska lapsettomuushoidot – kuten kaikki lisääntymiseen liittyvät elementit – ovat aina keholle, ja lähes aina naiskeholle, tehtäviä tai tapahtuvia. Tutkimukset, lääkkeet, hoidot ja toimenpiteet koskevat aina ihmisen vartaloa. On siis kiinnostavaa tutkia, miten nämä ihmiset, joiden kehoihin tutkimukset suuntautuvat, puhuvat kehoistaan. Minkälaisia kehoon liittyviä ajatuksia ja tunteita lapsettomuushoidot saavat aikaan? Koska lapsettomuuden hoidossa pyritään saamaan nainen raskaaksi, ja koska valitsemieni vloggaajien

lapsettomuushoidot kohdistuvat juuri naiseen, on naiskehon rooli tämän tutkielman kehollisuuden tarkastelussa korostunut.

Kolmas keskeinen käsite tutkielmassani on sukupuoli. Sukupuoli on olennainen käsite lapsettomuusvlogien kannalta, koska lapsettomuuden hoito ja sen kieli on vahvasti sukupuoleen sidoksissa. Vaikka myös miehen lapsettomuutta voidaan hoitaa lääkkeellisesti ja toimenpitein, on naiskeho lapsettomuuden hoidossa jatkuvan huomion kohteena: lapsettomuushoitoihin hakeutuvan heteroparin naiselle tehdään joka tapauksessa lapsettomuushoitoja, miehelle vain joskus. On esitetty, että myös lapsettomuuden lääketieteellisessä kielessä sukupuoli on vahvasti läsnä, mikä voi entisestään vahvistaa äitiyden tärkeyttä naiseudelle (Ulrich ja Weatherall 2000). Lapsettomuusvlogeissa sukupuoli näkyy siinä, kuka lapsettomuudesta puhuu ja miten. Lapsettomuusvlogeja tutkimalla voidaan havaita eroja siinä, miten naisen ja miehen lapsettomuuden kokemuksesta puhutaan tai minkälaisena se esitetään. Aineistoni vlogeissa suurin osa lapsettomuuspuheesta on naisen tuottamaa ja tällöin naiset puhuvat lähtökohtaisesti omasta haaveestaan olla äiti. Yksi tämän työn näkökulmista on sukupuoli, mutta koska aineiston vlogeissa puhuvat pitkälti naiset ja naiseus näkyy korostuneesti videoiden aiheisällössä ja kielessä, ovat naiseuden ja äitiyden teemat tässä tutkielmassa miehuutta ja isyyttä enemmän läsnä.

Feministisen tutkimuksen perinteessä sukupuoli on usein eroteltu biologiseen ja sosiaaliseen sukupuoleen. Tämän tavoitteena on ollut vastustaa patriarkaalista perinnettä, jossa sukupuoli nähdään ainoastaan biologisesti periytyvänä ominaisuutena (Gayle 1975, 167). Sukupuolentutkija Judith Butler (1990) on myöhemmin korostanut, että sukupuolen ymmärtämisessä biologista sukupuolta (sex) ei ole mahdollista tai mielekasta täysin erottaa sosiaalisesta sukupuolesta (gender). Butlerin mukaan keskeistä on sukupuolen performatiivinen luonne, jolloin sukupuolittunut minä luodaan toteuttamalla kulttuurisidonnaisia sääntöjä ja normeja enemmän tai vähemmän niiden mukaisesti. Käytännössä biologinen sukupuoli ja sosiaalinen sukupuoli usein sekoittuvat toisiinsa: lähes jokaisella on syntymässä saatu biologinen sukupuoli, eivätkä tämän sukupuolen toteuttamisen tai toteuttamatta jättämisen valinnat ole yksiselitteisiä tai helppoja. Sari Charpentierin mukaan toteutamme ja ylläpidämme sukupuolta ja sukupuoleen liittyviä ideaaleja jatkuvasti erilaisissa käytännöissä enemmän tai vähemmän tiedostetusti (2001, 23). Myös lapsettomuusvlogit ovat tapa performatiivisesti tuottaa ja rakentaa sukupuolta ja samalla näyttää naiseus ja mieheys tietynlaisena.

Kun puhutaan sukupuolesta ja kehollisuudesta, on myös äitiyden ja vanhemmuuden merkitys huomioitava. Miriam Ulrich ja Ann Weatherall (2000, 323) havaitsivat, että tahattomasti lapsettomat

naiset korostivat äitiyden tärkeyttä juuri naiseuden kannalta. Äitiys nähtiin tärkeänä naisen sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen riittävyyden kokemukselle. Äitiyttä korostettiin naisen luonnollisena ja biologisena vaistona. Ulrichin ja Weatherallin tutkimus summaa kiinnostavasti sen, miten kehollisuus liittyy äitiyteen ja naiseuteen: naiskeho ei ole riittävä ilman äitiyttä tai edes sen yritystä. Tällaiset ajatukset eivät tietenkään ole kaikkien jakamia tai myöntämiä, mutta ne korostavat sitä, miksi tässä tutkielmassa tulee pohtia juuri sukupuolta, vanhemmuutta ja kehollisuutta sekä tiedostaa niiden päällekkäisyys. Tulen työssäni tarkastelemaan, kuka lapsettomuudesta puhuu lapsettomuusvlogeissa, miten sukupuolta tuotetaan ja sekä pohtimaan sukupuolen merkityksiä lapsettomuusvloggaukselle.

Sukupuoleen, vanhemmuuteen, kehoon ja lapsettomuuden kokemukseen liittyviä ajatuksia sanoitetaan lapsettomuusvlogeissa tunnistettavalla tavalla. Butlerin (2004) mukaan sukupuolittunut keho ei ole biologinen tosiasia, vaan ilmiö, josta tulee kielen ja käytänteiden kautta merkityksellinen. Tästä syystä tarkastelen sukupuolen ja kehollisuuden lisäksi myös lapsettomuuskokemuksen sanoittamista. Mitä kielellisiä erityispiirteitä lapsettomuusvlogeissa on, ja miten sukupuoli ja kehollisuus näkyvät vlogien kielessä? Tutkielmani keskeisiä käsitteitä ja teemoja on vaikea täysin erottaa toisistaan, ja on tärkeää tunnistaa niiden diskursiivinen luonne sekä YouTubeen julkisen tilan merkitys tällaisen kielen ja maailman rakentamisessa. Koska lapsettomuusvlogeissa on havaittavissa omaa lapsettomuuteen, sukupuoleen ja kehollisuuteen liittyvää kieltä, voidaan ajatella, että lapsettomuuden kokemuksen, sukupuolen ja kehollisuuden teemoja tuotetaan ja vahvistetaan diskursiivisesti vlogien julkisessa tilassa.

1.4 YouTube, vloggaaminen ja digitaalinen kulttuuri

Koska tarkastelen työssäni vloggaamista, joka on osa digitaalisen kulttuurin laajempaa kontekstia, on näitä teemoja syytä pohtia ja täsmentää. Videoblogeista, tai lyhennettynä vlogeista, on viime vuosikymmenen aikana tullut blogeihin verrattavia viihteen, tuen ja yhteisön paikkoja. YouTubeen keskittyneet kulttuurintutkijat Jean Burgess ja Joshua Green (2018, 2) toteavat, että alun perin YouTube perustettiin vuonna 2005 teknologian eikä kulttuurin takia. Tavoitteena oli luoda sivusto, jolla teknologiaan perehtymättömätkin kykenisivät luomaan, jakamaan ja katsomaan videoita. YouTubeesta tekee kiinnostavan sen omaleimainen "YouTubemaisuus" sekä sen mahdollistama, vahingossa luotu media-arkisto (Burgess & Green 2009, 39, 88).

YouTubea voi muun muassa katsoa elokuvien trailereita ja kuunnella musiikkia, opetella monenlaista ananaksen leikkaamisesta meikkaamiseen ja saada vertaistukea kipulääkkeestä vierottautuessa. Koska kuka tahansa voi ladata sisältöä YouTubeen, voi toivomansa videon tehdä ja ladata itse, jos sellaista ei vielä löydy. Teknologisen saavutettavuuden lisäksi YouTubeen suosion tärkeänä elementtinä on myös pidetty sen mahdollistamaa verkostoitumista, kommentoimista ja itseilmaisua. Yhtä videota katsellessa YouTube suosittelee muita samaan aiheeseen liittyviä videoita ("related videos"), mikä on yksi keinoista löytää muita samantyyppisiä videoita ja niiden katsojia (Burgess & Green 2009, 2).

Burgess ja Green (2018, 37) toteavat, että YouTubea esitetty kuva perinteisessä mediassa on ollut tyypillisesti amatöörimäisyyttä korostava ja epäuskoisen huvittunut. YouTube on esitetty lähinnä eläin-, huumori-, ja musiikkivideoiden paikkana, josta silloin tällöin löydetään nuori lahjakkuus tai yksittäisestä videosta tulee viraali-ilmiö. Burgessin ja Greenin mukaan suurin osa YouTubeen sisällöstä on kuitenkin aina ollut tavallista, arkista ja yksityistä (2018, 39). Tähän kategoriaan lasken myös lapsettomuusvloggaajat, jotka kuvaavat omaa arkeaan lapsettomuuden perspektiivistä ja joitain siihen liittyviä, tyypillisesti yksityisinä pidettyjä elementtejä, kuten esimerkiksi lapsettomuushoitoja ja niihin liittyviä negatiivisia tunteita.

Vloggaamisen suosion myötä YouTubea on tullut sarjojen ja elokuvien kanssa kilpaileva viihteen paikka, uusi digitaalinen media. Vloggaajan tai "tubettajan" (YouTuber) käsite on uusi ja hämärärajanen, mutta tyypillisesti termeillä tarkoitetaan ihmistä, joka tekee säännöllisesti videoita elämästään tai jostain tietystä aiheesta. "Daily vlogger" tai "daily vlogging channel" tarkoittaa yleensä ihmistä tai perhettä, joka kuvaa omaa arkipäiväistä elämäänsä enemmän tai vähemmän todenmukaisesti. Suomenkielisessä kontekstissa tubettajaa on tyypillisesti käytetty tarkoittamaan päivittäin YouTube-videoita tekevää teini-ikäistä, mikä ei täysin vastaa laajemmin ymmärretyn YouTuber-termin sisältöä. Vlogien tekemisestä on tullut muutamassa vuodessa mahdollinen työ, josta voi saada palkkaa esimerkiksi katsojalukujen, sponsorien ja tuotelinkkien avulla. Aineistoni lapsettomuusvloggaajilla on kuitenkin omat päivätyönsä vlogimaailman ulkopuolella, eikä lapsettomuusvlogeilla ole ainakaan toistaiseksi mahdollisuutta kilpailla muiden aihepiirien vlogikanavien kanssa.

YouTube voidaan nähdä myös sosiaalisena medianä, jossa vloggaajien ja katsojien välinen ja katsojien keskinen viestintä on runsasta ja nopeaa. Viime vuosina yleistyneet termit "influencer", vaikuttaja, ja "content creator", sisällön tuottaja, ovat joidenkin inhoamia ja joidenkin hyväksymiä,

mutta myös näillä termeillä voidaan kuvata YouTube-videoita työkseen tai harrastukseksi tekeviä. Nämä termit kuitenkin pitävät yleensä sisällään sisällön tuottamista ja markkinoimista myös muussa sosiaalisessa mediassa. Tässä työssä olen päättänyt käyttää termiä lapsettomuusvloggaaja, koska se korostaa lapsettomuuden arjen yksityiskohtaista kuvaamista.

Lange (2007, 361) on kuvaillut YouTubea paikaksi, joka on julkisesti yksityinen ja yksityisesti julkinen tai joissain tapauksissa ei kumpikaan. YouTubeen ilmainen saatavuus kaikille, joilla on internetyhteys, tekee siitä julkista, mutta jaetun sisällön mahdollinen intiimiys ja henkilökohtaisuus tekee siitä yksityistä. Lapsettomuusvlogien voidaan ajatella olevan julkisessa tilassa tuotettua ja jaettua yksityistä sisältöä. Voidaan toisaalta ajatella, että lapsettomuusvlogit on sekä tehty yksityisestä aiheesta ja yksityisissä tiloissa että katsottu yksityisesti. Tällöin julkinen elementti tulisi ainoastaan videoiden saavutettavuudesta, kun kuka tahansa voi olla osa tällaista yksityistä tilaa. Striff (2005, 189) korostaa, että lapsettomuudesta kirjoittaminen julkisesti voi olla tietoinen vastaisku lapsettomuuden yksityisyydelle ja yksinäisyydelle, mikä rinnastuu myös vlogeihin.

Lapsettomuusvlogien kannalta on tärkeää ymmärtää vloggaamisen mahdollisuus tuen ja yhteisön antajana. Digitaalisia yhteisöjä tutkinut Jina Huh tutkijakumppaneineen (2014, 1) havaitsi terveysvlogeja tutkiessaan, että ne mahdollistivat kontekstisidonnaisten ja henkilökohtaisten asioiden paljastamisen katsojille, mikä johti vahvoihin yhteisöihin ja sosiaaliseen tukeen vloggaajien ja katsojien välillä. Heidän mukaansa kroonisista sairauksista kärsivät ihmiset tekivät ja katsoivat videoita saadakseen tukea ja löytääkseen muita samasta sairaudesta kärsiviä. Lapsettomuusvloggaajia tutkittaessa tuleekin ottaa huomioon, että samat ihmiset ovat usein sekä videoiden tekijöitä että katsojia. Kommenttikenttiä seuraamalla voi nähdä, miten lapsettomuusvloggaajat kannustavat ja tukevat toisiaan kommentteissa. Myös omassa aineistossani on nähtävissä, miten tärkeää kommentointi ja viestien lähettely lapsettomuusvloggaajien ja katsojien välillä on: lähes jokaisessa aineistoni videossa kiitetään kommentoijia ”tuesta ja rakkaudesta”.

Jonkin YouTubeen ja vloggaamisen osa-alueen tarkasteleminen on pohjimmiltaan digitaalisen kulttuurin tutkimusta. Digitaalisen kulttuurin professori Jaakko Suominen (2013, 2) määrittelee digitaalisen kulttuurin ”toiminnaksi ja kommunikoinniksi, joka tapahtuu tietoverkkojen, tietokoneiden ja muiden (digitaali)teknologisten innovaatioiden parissa”. Toisaalta hän myös korostaa määrittelyn mahdottomuutta, onhan digitaalinen kulttuuri jatkuvasti muuttuvaa. Suomisen (2013, 14) mukaan olemme siirtymässä jälkidigitaalisen kulttuurin vaiheeseen, jossa jälki-sanalle voidaan ajatella kaksi eri merkitystä. Yhtäältä se korostaa digitaalisen kulttuurin rutinoitumista ja

etenemistä, toisaalta digitaalinen kulttuuri on enenevässä määrin pysyvää ja jäljen jättävää. YouTube-videotkin säilyvät saavutettavissa niin kauan kunnes tekijä poistaa ne – ja siinäkin tapauksessa joku on saattanut jo kopioida videot itselleen.

YouTuben osallistavan kulttuurin myötä siitä on tullut myös yksi sosiaalisen median muodoista. Sosiaalisen median muotona YouTubella on muutamia ominaispiirteitä, jotka erottavat sen muista sosiaalisen median muodoista. Näistä yksi keskeisimmistä on YouTuben kommentointikulttuuri. Vloggaaja ja katsoja eivät jaa yhteistä fyysistä tilaa, vaan syntyy digitaalinen tila, jossa viestintä käydään. Siinä missä vloggaaja on viestinnän osapuolena kasvonsa näyttävä ja tunnistettava, on kommentoija halutessaan täysin anonymi. Vloggaajan ja kommentoijan välille syntyy viestintätilanne, jossa liikkuva video ja teksti keskustelevat keskenään. Maximiliane Frobenius (2014, 59) onkin sitä mieltä, että YouTube on yhdenlaista teknologiavälitteistä viestintää, jossa vloggaajille syntyy tunnistettava tyyli puhua kameralle, kun minkäänlaista reaaliaikaista verbaalista tai nonverbaalista palautetta ei saa yleisöltä.

Käytän työssäni termiä vlogi tai vlogikanava kuvaamaan yhtä kokonaista lapsettomuusvloggaajan kanavaa samaan tapaan kuin termiä blogi käytetään. Yksittäisestä videosta käytän termiä vloggaus, ja videoiden tekijää kutsun lapsettomuusvloggaajaksi. Nämä termit on helpoin ymmärtää blogien tutumman kielen kautta. Vaikka englanniksi termiä *vlog* käytetäänkin yleensä kuvaamaan yksittäistä videota, käytän tässä työssä vlogin sijaan termiä vloggaus ollakseni johdonmukainen blogikielen kanssa.

2. Sukupuoli, vanhemmuus ja kehoisuus

2.1 Lapsettomat äidit

Sukupuolta tutkinut psykologi Nancy Felipe Russo (1976, 148) esitteli 1970-luvulla ajatuksen äitiyden mandaatista. Sen mukaan sosiaaliset ja kulttuuriset paineet työntävät naisia kohti äitiyttä, joka nähdään kunnollisena, oikeana ja normaalina tapana olla nainen maailmassa. Vaikka asenteet lapsettomana elämistä kohtaan ovat muuttuneet sallivammiksi, äitiys nähdään yhä yhtenä naisen elämän keskeisimmistä rooleista ja lapseton nainen joko epätoivoisena tai itsekkäänä riippuen lapsettomuuden vapaaehtoisuudesta (Letherby 2002, 7). Tarkastelemani lapsettomuusvloggaajat puhuvat toistuvasti äitiyden polttavasta kaipuusta ja lapsettomuuden tuskallisuudesta etenkin naiselle. Tässä luvussa esittelen lapsettomuusvloggaajien näkemyksiä äitiydestä ja naiseudesta lapsettomuuden kokemuksen keskellä sekä annan tulkintaehdotuksia näille merkityksille.

Sukupuolentutkijat Gareth Terry ja Virginia Braun (2011, 491) toteavat, että naiset ovat pitkään kantaneet mukanaan "lisääntymisen taakkaa". Raskaus, synnytys ja imetys ovat naisen ja naiskehon vastuulla, jolloin lisääntyminen on nähty naisen asiana. Tällainen lisääntymisen taakka tuntuu siirtyvän myös puheeseen lapsettomuudesta, ja on esitetty, että lapsettomuuden kieli korostaa naisen roolia ja syyllisyyttä. On esimerkiksi ehdotettu, että jotkut lapsettomuuteen liittyvät englanninkieliset lääketieteen termit, kuten "failure to conceive", "hostile mucus" sekä "incompetent cervix", korostavat naisen kehon riittämättömyyttä, epäonnistumista ja viallisuutta (Ulrich & Weatherall 2000, 324). Antropologi Emily Martinin (1991, 486) mukaan siitä huolimatta, että naiskeho tekee lisääntymisessä suurimman työn, lääketieteellinen kieli suhtautuu ainoastaan miehen hedelmällisyyteen innostuneesti ja ihmetellen, kun taas naisen kuukautiskiertoon liittyvä terminologia korostaa pettymystä ja epäonnistumista.

Raskaus ja äidiksi tuleminen on valtava elämänmuutos. Äitiyttä on kuvattu muun muassa ”toiseksi huoneeksi”, johon astutaan ja joka nähdään vasta lapsen saamisen myötä (Nelson 2009). Tällainen puhe kuvaa varmasti osittain todellisuutta, jossa vanhemmat hakeutuvat toisten vanhempien seuraan tuen ja ymmärryksen toivossa. Mutta äitiyden kulttuuria mystifioiva puhe voi myös johtaa vahvaan ulkopuolisuuden kokemukseen, jos lasta ei saadakaan. Sosiologi Gayle Letherbyn (2002, 10) mukaan lapseton nainen voidaankin nähdä perhekeskeisten yhteiskuntien ”toisena”, mistä lapsettomuusvloggaajatkin puhuvat enemmän tai vähemmän suorasti. Esimerkiksi Jules Furness

kuvailee erilaisuuden tunnettaan saatuaan teini-ikäisenä tietää todennäköisestä hedelmättömyydestään:

I just felt so different straight away to my peers and 'different' was a word that kind of carried me through my twenties, probably up until I met Steve. (Jules Furness, 8 tips for coping after ivf, 3.3.2017.)

On arvioitu, että lapsettomuuden syistä noin 30 prosenttia on naisesta ja 30 prosenttia miehestä johtuvaa, ja jäljelle jäävästä 40 prosentin joukosta osalla pareista on haasteita molempien hedelmällisyydessä ja osa lapsettomuudesta jää selittämättömäksi (Resolve, 2018). Vaikka lapsettomuuden lääketieteelliset syyt jakaantuvat tasan sukupuolten välillä, on lapsettomuuden hoito pitkälti keskittynyt naiseen: toivottu lopputulema on lähes aina saada nainen raskaaksi. Lapsettomuusvlogeissa kyse ei kuitenkaan ole pelkästään hoitojen sukupuolittuneisuudesta, vaan tässä aineistossa naiset puhuvat vanhemmuuden haaveesta ja tahattoman lapsettomuuden kärsimyksestä enemmän kuin miehet ja he myös selväsanaisesti tuovat esille sen, miten lapsettomuus on heidän kokemuksensa mukaan naiselle raskaampaa. Analysoimissani lapsettomuusvlogeissa nainen puhuu lapsettomuuden kokemuksesta yksin suurimman osan aikaa, mutta Ayla and Caleb- sekä Tim and Celeste -kanavilla pariskunnat puhuvat tilanteestaan myös yhdessä. Jules Furness -kanavan videot ovat nimensä mukaisesti ainoastaan Julesin näkökulma lapsettomuuteen, eikä puoliso esiinny kanavalla muutoin kuin ajoittain videoiden taustalla ja Julesin puheissa. Analysoimistani 84 lapsettomuusvloggauksesta vain yhdellä Ayla and Caleb -kanavan videolla on ainoastaan miehen puhetta, ja silloinkin Caleb tähdentää, että Ayla pyysi häntä tekemään videon puolestaan.

Ennen kuin lähden pohtimaan syitä tälle ja muille lapsettomuusvloggaamisen ilmiöille, on tärkeää huomioda, että lapsettomuusvloggaamisen kulttuurista ei voida erottaa luokan, etnisyyden ja seksuaalisen suuntautumisen elementtejä. Kaikki lasta haluavat yksilöt tai pariskunnat eivät ole heteroita, ja puolisoitten kokemusten väliset erot eivät luonnollisestikaan ole vain sukupuolen määrittelemiä. Lasta haluavat samaa sukupuolta olevat parit sekä yksin lapsen hankkivat joutuvat joka tapauksessa käymään läpi jonkinlaisen epäkonventionaalisen prosessin saadakseen lapsen. Vaikka samaa sukupuolta olevaa paria ei diagnosoitaisi hedelmättömäksi, joutuvat he usein osaksi samankaltaista tapahtumasarjaa, johon saattavat kuulua hormonihoito, luovutettujen sikiöiden käyttö, inseminaatio, koeputkihedelmöitys tai joskus kohdun vuokraus. Tässä työssä lapsettomuudesta ja siihen liittyvistä sukupuolen ja vanhemmuuden teemoista puhutaan kuitenkin aineistolähtöisesti: koska aineistoni vloggaajat yrittävät saada lapsen heterosuhteissa, näyttäytyy tämän tutkimuksen lapsettomuuspuhe heteronaisen ja -miehen puheena.

Lisäksi huomionarvoista on aineistoni vloggaajien tietty homogeenisyys: vaikka he asuvat eri puolilla maailmaa, kaikki ovat taloudellisissa tilanteissa, joissa lapsettomuushoidot ovat olleet mahdollisia, sekä asuvat maissa, joissa lapsettomuushoitoja on saatavilla. Voidaankin pohtia, kenellä on mahdollisuus lapsettomuushoitoihin ja kenellä on lisäksi halu ja mahdollisuus jakaa kokemus YouTubeen digitaalisessa tilassa. Lapsettomuusblogeja tutkinut sosiologi Krista Whitehead (2016) toteaa, että juuri valkoiset, keskiluokkaiset, heteroiksi identifioituvat, parisuhteissa olevat naiset kääntyvät virtuaaliseen maailmaan prosessoidakseen äitiyden ulkopuolelle jäämistä.

Aineiston tulkitsemisessa on hyödyllistä myös ymmärtää primäärisen ja sekundaarisen lapsettomuuden tai hedelmättömyyden kokemusten eroja. Maailman terveysjärjestö WHO (2019) määrittelee primäärisen lapsettomuuden kyvyttömyydeksi tulla raskaaksi tai pysyä raskaana lapsen syntymään saakka. Sekundaarisella lapsettomuudella viitataan niihin, jotka eivät tule raskaaksi tai saavat toistuvia keskenmenoja, vaikka yksi tai useampi onnistunut raskaus ja synnytys olisi jo koettu. Tämän määritelmän mukaan kaikki aineistoni lapsettomuusvloggaajat voidaan nähdä primäärisesti lapsettomiksi.

Kuten työni alussa otin esille, hedelmättömyyden ja lapsettomuuden terminologiat eivät ole merkitykseltään samoja, mikä tulee tässä yhteydessä näkyväksi. Vaikka Jules Furness ei ole ollut raskaana tai synnyttänyt lasta, hän on kuitenkin äiti adoptoidulle pojalleen: Jules ei siis ole lapseton vaan hedelmätön. Ollakseni johdonmukainen käytän kuitenkin termiä lapsettomuus kuvaamaan myös Julesin kokemusta. Yakov Epstein ja Helane Rosenberg (2005, 1882) esittävät, että primäärisestä lapsettomuudesta kärsineet pariskunnat olivat merkittävästi masentuneempia kuin sekundaarisesta lapsettomuudesta kärsineet. Toisaalta Trisha Raque-Bogdan ja Mary Anny Hoffman (2015, 492) huomasivat päinvastoin, että primäärisesti ja sekundaarisesti lapsettomien naisten kokema ahdistus ja heidän elämänlaadun arvionsa vastasivat toisiaan. Raque-Bogdanin ja Hoffmanin mukaan ei voida ajatella, että sekundaarisesta lapsettomuudesta kärsivät kokisivat tilanteensa vähemmän voimakkaasti, vaikka ahdistuksen syyt ovatkin usein erilaisia.

Omassa aineistossani voidaan terminologiasta huolimatta nähdä ero lapsettomien Ayla and Caleb- ja Tim and Celeste -kanavien sekä hedelmättömän Jules Furnessin välillä. Kaikki puhuvat paikoin negatiivisista tunteistaan, mutta äitiyden kaipuusta puhuminen sekä äitiysidentiteetin korostaminen näkyy ainoastaan Aylan ja Celesten puheissa. Jules ottaa asian itse puheeksi saatuaan negatiivisen raskaustestin tulokset ivf-hoitojen jälkeen. Hän kertoo katsojalle, kuinka kiitollinen olo hänellä on

Josh-pojasta, joka teki Julesista äidin, ja korostaa myöhemmin samalla videolla, että haluaisi silti pojalleen sisaruksen:

I'm feeling really grateful for Josh for making me a mum in the first place, I'm not grieving that side of it. (Jules Furness, Ivf pregnancy test result, 3.11.2016.)

Jules ei siis sure äitiyttä, kuten Ayla ja Celeste, vaan lapsen sisaruksen puutetta sekä kykenemättömyyttä saada kokea raskaus, synnytys ja imetys. Kaikki kolmen analysoimani lapsettomuuskanavan naiset mainitsevat myös puolison korvaamattomuuden lapsettomuuden kokemuksessa. He huomauttavat, että tilanne on tai on ollut varsin vaikea myös miehelle, mutta silti naisen kokemuksen erityislaatuisuus lapsettomuudessa näkyy ja sitä tuotetaan. Siitä puhutaan videoilla suorasti ja epäsuorasti esimerkiksi metaforilla (ks. esim. *She's a warrior*, Ayla and Caleb), inspiroivilla lainauksilla tai muilla naissukupuolta korostavilla tavoilla (#ivfsisters, ks. esim. kuva 2). Tarkastelen lapsettomuuden sanoittamista ja metaforista kielenkäyttöä tarkemmin luvussa 3.

Seuraavassa lainauksessa Ayla pyrkii selittämään omaa kokemustaan lapsettomuuden yksinäisyydestä. Hän korostaa, kuinka rakastaa puolisoaan valtavasti, mutta kokee, ettei kukaan täysin ymmärrä hänen kokemustaan lapsettomuudesta, joka hallitsee mieltä jatkuvasti. Aylan mukaan Caleb käsittelee asian eri tavoin, kun taas hän tuntee lapsettomuuden surun jokaisena hetkenä. Suru ja ahdistus kehollistetaan, kun Ayla käyttää metaforaa sydämen räjähtämisestä:

Nobody understands, like nobody understands and I love Caleb so so much but I know that he doesn't fully grasp what it is to me because he deals with it differently and I just feel it all in every moment, every thought, everything, it just weighs on my heart and I feel like my heart is going to explode. (Ayla and Caleb, *Defeated*, 4.1.2018.)

Aineistoni naisvloggaajat puhuvat tyypillisesti tällä tavoin lapsettomuuden kokemuksen herättämistä tunteista sekä lapsettomuushoidoista, kun taas miehet puhuvat lisäksi naisesta ja tämän jaksamisesta. Mies lohduttaa sanallisesti ja kehollisesti ja ottaa vastuun tilanteen raportoimisesta katsojille, mikäli nainen itkee. Seuraavissa lainauksissa Ayla ja Caleb vastaavat katsojan kysymykseen siitä, kokevatko he lapsettomuuden eri tavoilla. Ayla ilmaisee, että vaikka he molemmat haluavat perhettä yhtä paljon, lapsettomuuden ”fyysiset ja syvällisemmät” puolet jäävät naisen kannettavaksi:

I think definitely, naturally it is a little more difficult for the woman and that is for the obvious factors -- I think emotionally we are both equally invested and we are both equally desiring that family, so it is hard on us both equally, but more of the physical

and deeper aspects, the woman. (Ayla and Caleb, How do we do it? Marriage and infertility q&a, 30.10.2016.)

Vastatessaan samaan kysymykseen Caleb toteaa, että hänen omalla hedelmättömyydellään oli häneen ”valtava vaikutus emotionaalisesti”. Hän jatkaa puhumalla kyvyttömyydestä auttaa Aylaa ja siitä, kuinka Aylan vaikeudet ovat hänelle raskasta katsoa. Caleb suoraan korostaa, että emotionaalisesti vaikeinta hänelle on nähdä Aylan kärsimys:

I had the male factor infertility, and so that was a huge impact [ayla: on you emotionally] on me emotionally, yeah for sure it was. And I think for me, emotionally, it's seeing you go through the struggles, like when you have to take all the needles and I have to stand there, unable to really do anything other than support you -- it's more emotional for me to see how hard it is on you when things are happening that aren't what we want. (Ayla and Caleb, How do we do it? Marriage and infertility q&a, 30.10.2016.)

Lisäksi Caleb kommentoi, kuinka virkistävää ja ihanaa on nähdä Ayla niin innostuneena alkionsiiron päivänä, mikä toistuu myös muissa videoissa. Tällaiset kommentit herättävät huomiota, koska aineistoni naiset eivät lähestulkoon lainkaan kommentoi miehen kokemuksen negatiivisia tai positiivisia puolia. Aineistoni miehet vaikuttavat siis tarkkailevan naisen kokemusta ja tämän reaktioita, jotka omalta osaltaan muuttavat myös miehen kokemuksen tunnelmaa:

It's really refreshing and great to see how excited she is. (Ayla and Caleb, Transfer day / Our embryo adoption journey, 10.7.2018.)

Tällaiset riipaisevat kommentit kertovat ennen kaikkea Aylan ja Caleb'n suhteesta, mutta niitä voidaan lähestyä myös laajemmin sukupuolen näkökulmasta. Ellen Freeman tutkijakollegoineen havaitsi jo 1980-luvun haastattelututkimuksessaan, että tutkituista naisista puolet sanoi lapsettomuuden olevan elämänsä vaikein asia, kun taas miehistä samaa sanoi 15 prosenttia (Freeman, Boxer, Rickels, Tureck, & Mastroianni 1985, 48). Lukuisat muutkin tutkimukset ovat havainneet, että naiset kokevat lapsettomuudesta enemmän stressiä ja ahdistusta kuin miehet (mm. Abbey 2000; Eugster & Vingerhoets 1999; Slade, O'Neill, Simpson, & Lashen 2007). Toisaalta miesten lapsettomuusfoorumeita tutkineet Sumaira Malik ja Neil Coulson (2010) korostavat, että internetfoorumeilla miehet ilmaisivat toistuvasti ahdistusta lapsettomuusdiagnoosista ja -hoidoista. Malikin ja Coulsonin mukaan nämä miehet kokivat, että heidän ensisijainen tehtävänsä olikin olla tukena puolisolalle, jonka seurauksena monet tunsivat tarvetta peittää oma huoli ja uupumus (2010, 26).

Nämä näkemykset miehen ja naisen lapsettomuuden kokemusten eroista voivat hyvin pitää yhtäaikaisesti paikkansa: naiset saattavat kokea tilanteen miestä intensiivisemmin, mutta mies saattaa myös kokea, ettei hänen tunteilleen ole yhtä paljon tilaa. Lisäksi täysin julkinen video on varsin paljastava tapa kertoa tunteistaan sukupuolesta riippumatta, toisin kuin internetfoorumien tai blogien mahdollistama anonyymi ympäristö. Tätä näkemystä tukevat myös Krista Whiteheadin (2016, 101) tulokset, joiden mukaan lapsettomat naiset ilmaisivat blogeissaan toistuvasti katkeruutta ja kateellisuutta raskaana olevia kohtaan sekä epäoikeudenmukaisuuden tunnetta tilanteestaan. Tällaisten voimakkaasti negatiivisten ja muihin naisiin suuntautuvien tunteiden ilmaisu analysoimissani lapsettomuusvlogeissa on harvinaista, mikä viestii anonyymiteetin tärkeydestä negatiivisten tunteiden ilmaisussa. Haluan tähdentää, että myös omassa aineistossani raskauteen ja vauvoihin liittyvien uutisten käsittely koettiin vaikeana, mutta sävyero Whiteheadin tarkastelemiin lapsettomuusblogeihin on huomattava. Seuraavassa lainauksessa Ayla kuvailee tuntemuksiaan kohdatessaan raskausuutisia sosiaalisessa mediassa:

There's always pregnancy announcements from other people. And it can be really really really hard, like honestly as much as I wish it wasn't and wish that that kind of thing didn't affect me, it does -- I'm here to tell you not to feel guilty, I'm here to tell you that everything you feel when you scroll through Facebook and you see that pregnancy announcement, and it turns your day upside down and you feel down about yourself: don't feel guilty, you are allowed to feel whatever you need to feel. (Ayla and Caleb, Pregnancy announcements and infertility, 5.12.2017.)

Ayla korostaa, että raskausuutisten näkeminen on todella vaikeaa, ja hän toivoisi pystyvänsä suhtautumaan niihin neutraalisti. Tällainen kommentti tekee näkyväksi vloggaajien oman sisäisen kuohunnan: Aylalle tulee paha olo raskausuutisista, mitä seuraa syyllisyyden ja armollisuuden tunteiden vuorottelu. Ayla vaikuttaakin kanavoivan omat tunteensa katsojien auttamiseen: ”Haluan sanoa, että -- sinun on sallittua tuntea mitä ikinä sinun tarvitseekaan tuntea”. Luvan antaminen negatiivisille tunteille näyttäytyy yhtäältä katsojien tukemisena ja rohkaisuna, mutta toimii toisaalta myös Aylan omana kannustuksena – onhan selvää, ettei hän ole vielä itse sisäistänyt omaa ohjettaan.

Jules Furness puolestaan kehottaa katsojia ”suojelemaan sydäntään” kieltäytymällä vauvakutsuista tai pitämällä taukoa sosiaalisesta mediasta. Hän ilmaisee, että on hyväksyttyä varjella itseään ahdistusta laukaisevilta tekijöiltä, mutta toisaalta muistuttaa, että juuri avoimuus pelasti hänet:

It's okay to say no to baby showers / to protect your heart / to take a social media break / to give your heart a rest / to be open / that's what saved me. (Jules Furness, What is infertility? Infertility together, 6.9.2018.)

Julesin voidaan ajatella tarkoittavan avoimuudella juuri lapsettomuuden negatiivisista tunteista muille puhumista tai ylipäättään tilanteesta kertomista. Vloggaajat korostavatkin usein negatiivisten tunteiden ilmaisun yhteydessä sitä, miten tällaisia tunteita on hyväksyttävää ja sallittua tuntea. Syntyy vaikutelma, että he antavat luvan omille tunteille yhtä lailla tai enemmän kuin katsojille. Lapsettomuusvlogit eivät ole eristyksissä tuotettua sisältöä yksilöiden lapsettomuuskokemuksista, vaan niihin kuuluu vuorovaikutuksellisuus ja vloggaajien jatkuva pohdinta siitä, miten oman kipeän kokemuksen voisi välittää katsojille voimaannuttavana.

Lapsettomuusvlogeissa siis ilmaistaan oman tilanteen aiheuttamaa surua ja tunnustetaan kateellisten tunteiden vaikeus sosiaalisessa mediassa sekä tosielämässä. Mutta sävy on tyypillisesti voimaannuttava ja terapeutinen: tarkoitus vaikuttaa olevan aina ennen kaikkea vakuuttaa muille, että myös nämä tunteet kuuluvat lapsettomuuden kokemukseen eikä niistä tarvitse tuntea syyllisyyttä. "Fitspiration"-kuvia eli fitness-inspiraatioksi tarkoitettuja kuvia tutkineet Marika Tiggemann ja Mia Zaccado (2015) havaitsivat, että naisten altistuminen tällaisille (muiden naisten julkaisemille) kuville sosiaalisessa mediassa johti huonontuneeseen mielialaan ja kehonkuvaan. Samaan tapaan raskaana olevien naisten näkyminen sosiaalisessa mediassa voi olla valtavan vaikeaa lapsettomille naisille. Tämä vaikuttaakin olevan digitaalisen tilan mahdollistaman tuen ja yhteisön varjopuoli: ahdistumme, kun näemme kehollistettuna sen, minkä haluaisimme itse saavuttaa.

Omassa aineistossani naisten tuottama lapsettomuusaiheinen puhe ja sisältö on huomattavassa enemmistössä, mitä voidaan lähteä tulkitsemaan monesta suunnasta. On toki selvää, että vanhemmuus ja sen haave voi olla aivan yhtä tärkeää naiselle ja miehelle, eivätkä kaikki halua puhua kokemuksistaan YouTube-vlogeissa. On myös erotettava lapsettomuuden kipu ja vanhemmuuden kaipaus toisistaan. Voi olla, että naiset kärsivät miehiä enemmän lapsettomuuden prosessista, joka on heille myös fyysisesti kuormittava, vaikka naiset ja miehet haluaisivatkin lasta yhtä paljon. Koska naiset puhuvat vlogeissa lapsettomuudesta miehiä enemmän, voidaan silti pohtia, onko naisten identiteeteille äitiys tärkeämpää kuin isyys miesten. Gary Brase ja Sandra Brase (2012, 11) havaitsivat toistuvasti kyselytutkimuksissaan, että naiset raportoivat kokeneensa "vauvakuumetta" miehiä useammin ja voimakkaampana. Myös Lora Adair (2014, 138) tutkijakumppaneineen havaitsi analysoidessaan vauvakuumetta tarkoittavia #babyfever-twiittejä, että ne olivat 95-prosenttisesti naisten jakamia ja sävyiltään positiivisia.

Voidaan myös ehdottaa, että lapsettomuudesta puhuminen suhteen ulkopuolisille on kenties naisille ylipäättään helpompaa. Lapsettomuudesta kertomista ja siihen liittyvää häpeää tutkinut Pauline Slade

kollegoineen havaitsi, että naiset jakoivat muille lapsettomuuteen liittyviä kokemuksia miehiä enemmän (Slade, O'Neill, Simpson & Lashen 2007). Vaikka naiset raportoivat kokevansa lapsettomuudesta miehiä suurempaa häpeää, he myös kertoivat kokemuksesta muille enemmän. Miehillä puolestaan vahva häpeän kokemus lapsettomuudesta johti vähäisempään kertomiseen, mikä saattaa korostua entisestään lapsettomuusvloggaamisen julkisessa kontekstissa.

Sosiologi Ann Bellin (2015, 439) mukaan lapsettomuuden tutkimuksessa usein korostetaan naisten ja miesten kokemusten erilaisuutta. Vaikka on selvää, että lisääntymisen prosessi on vahvasti naisen kehoon liittyvä, vahvistaa tutkimuskirjallisuus Bellin mukaan sukupuolieroja entisestään. Kun naisten kokemusta lapsettomuudesta kuvataan "järkyttäväksi", kuvataan miesten lapsettomuuskokemuksen olevan korkeintaan "pettymys" (Greil, Leitko, & Porter 1988, 180). Voidaan siis yhtäältä ajatella, että tutkimuskirjallisuuden sukupuolittavan kokemuksen korostaminen on ongelmallinen tapa tutkia lapsettomuutta. Jos lähtökohtainen asetelma on jättää miehet pois lapsettomuustutkimuksesta tai vertailla miehen lapsettomuuskokemusta naisen kokemukseen, saattavat tulokset näyttää miehen kokemuksen vähäisempänä. Toisaalta on myös pidettävä mahdollisena ja jopa todennäköisenä, että naisen kokemus lapsettomuudesta saattaa todella olla kokonaisvaltaisempi ja järkyttävämpi kuin miehen. Lapsettomuudesta puhumisen kulttuurissa sukupuoleen liittyvä ilmapiiri muodostaa helposti itseään toistavan kehän. Jos naiset kokevat lapsettomuuden miehiä voimakkaammin ja kertovat siitä muille todennäköisemmin, he muodostavat keskenään yhteisöjä, joissa naista kannustetaan ja naisen kokemusta painotetaan. Tämä pitkälti positiivinen yhteisö on kuitenkin valtavan sukupuolittunut: miehistä ei puhuta ”lapsettomuusssotureina” tai ”lapsettomuusveljinä”.

Myös persoonapronominien käyttö kertoo sukupuolesta lapsettomuusvlogeissa. Aineistoni videoissa she-pronominia käytetään kertomaan naiseudesta ja mieheydestä. Ayla and Caleb -kanavan videoiden otsikot *She's a warrior* (16.10.2017) ja *She waits patiently* (30.1.2017) alleviivaavat juuri naisen lapsettomuuskokemuksen vaikeutta, lapsen kaipuuta ja tarvetta tukeen ja yhteisöön. Aineistoni naisvloggaajat puhuvat toistuvasti kaipuustaan, valmiudestaan ja oikeudestaan olla äiti, kuten Celeste tekee kuvassa 1. Kuvan lainaus toteaa, että ”Kaikista naisten oikeuksista hienoin on olla äiti”. On huomionarvoista, että lainaus puhuu oikeudesta olla äiti, ei etuoikeudesta. Tahaton lapsettomuus näyttäytyisi tällaisen ajatuksen mukaan todella naisen oikeuden riistämisenä, minä jotkut naiset sen ehkä kokevatkin. Kiinnostavaa on myös, että juuri lapseton Celeste haluaa videolleen tämän äitiysidentiteettiä alleviivaavan lainauksen: koska katsojat tietävät Celesten janoavan lasta ja äitiyttä, nähdään lapsettomuusvlogissa tällainen lainaus varmasti sisimmän toiveen artikuloitina. Jos lainaus

olisi puolestaan perhe- tai raskausvlogissa, voi olla, että kommentoissa huomautettaisiin hienotunteisuuden puutteesta niitä kohtaan, jotka eivät voi saada lapsia.

Kuva 1. Äitiys naisen suurimpana oikeutena. Kuvakaappaus Tim and Celeste -kanavan videolta Reflecting on our ttc journey (29.12.2016).

Aineistoni kolmesta vloggaajasta Ayla ja Celeste palaavat säännöllisesti puhumaan haaveestaan olla äiti. Siitä puhutaan vuosikausia kestäneenä unelmana ja sisäsyntyisenä tarpeena, jonka edessä muut halut ja toiveet surkastuvat. Tyypillisesti näissä vlogeissa puhutaan juuri äitiyden, ei lapsen kaipuusta, vaikka siitäkin luonnollisesti on kysymys. Tällainen tapa ilmaista asia herättää kuitenkin kysymyksen siitä, onko juuri äitiysidentiteetti erityisempi kuin lapsellisen ihmisen identiteetti. Seuraavassa lainauksessa Celeste ottaa esille sen, kuinka on tiennyt haluavansa äidiksi lapsesta saakka:

I've honestly wanted to be a mom since I was little. Whenever people asked me when I was growing up 'what do you want to be when you're older?' I never knew the answer. I never knew what I wanted to be career-wise. I always knew in my heart that I wanted to be a mom. (Tim and Celeste, What's in my baby hope box, 15.4.2017.)

Celeste painottaa, kuinka ei koskaan lapsena tiennyt, mitä haluaisi tehdä työkseen, mutta hän tiesi sydämessään aina haluavansa äidiksi. Ayla ilmaisee toiveensa äitiydestä puolestaan puhumalla siitä, miten valmis hän kokee olevansa äidiksi videolla *So ready to be a mom* (28.6.2017) ja pohtii asukokonaisuutta valitessaan, pukeutuuko hän kuin äiti (Do I look like a mom, 13.2.2018). Seuraava lainaus on Ayla and Caleb -kanavan videolta, jolla Ayla kertoo ajatuksistaan joululahjojen suhteen:

I couldn't think of a single thing to tell Caleb to get me for Christmas, honestly, because all I can think about is that I want to be a mom, that's it, that's literally it -- at the end of the day if I could be a mom that would be enough for me. (Ayla and Caleb, I just want to be a mom, 13.12.2017).

Ayla alleviivaa äitiyttä ainoana lahjana ja asiana, jonka hän maailmassa haluaisi. Lapsettomuusvloggaajat luovivat eri identiteettien välillä, kun he eivät identifioi itseään muihin, kenties vapaaehtoisesti lapsettomiin, mutta eivät myöskään niihin, joilla on lapsia: he ovat äitejä lapsille, joita vielä odotetaan. Ayla and Caleb -kanavan Ayla piti pitkään Instagram-tilinsä (@aylasophia) kuvaustekstissä ilmausta ”mother at heart”, joka on sittemmin päivittynyt kertomaan tulevasta tyttövauvasta. Tim and Celeste -kanavan Instagram-tililtä otetussa kuvassa (kuva 2) puolestaan näkyy, miten Celeste negatiivisesta raskaustestistä kertoessa kirjoittaa, kuinka hänen täytyy toivoa, että jonakin päivänä hänestä tulee äiti ”maanpäälliselle vauvalle” (@tim.celeste.x, 15.3.2018). Tällä Celeste viittaa lukuisiin keskenmenoihin ja epäonnistuneisiin alkionsiirtoihin. Celeste rohkaisee itseään ja lukijoita siitä, että jonakin päivänä hänestä vielä tulee äiti lapselle, jota on odotettu kauan. Samassa kuvassa käytetään myös hashtageja #ivfsisters sekä #ttcsister. Omanlaisen ”mother at heart” -identiteetin omaksuminen ja tuottaminen vaikuttaakin yhdeltä keskeisimmältä lapsettomuusvloggaajien yhteisön tarkoitukselta.

Kuva 2. Tim and Celeste -kanavan Instagram-tilin postauksessa uskotaan tulevaan huonoista uutisista huolimatta (@tim.celeste.x, 15.3.2018).

Termit ivfsister (ivfsisko) sekä ttcsister (ttcsisko) toistuvat eniten lapsettomuusvloggaajien Instagram-tileillä (kuva 2) sekä joillain videoilla, kuten *What's in my baby hope box* -videolla (Tim and Celeste, 15.4.2017). Kyseisessä vloggauksessa Celeste kehottaa lapsettomuudesta kärsiviä katsojiaan hakeutumaan tahattomasti lapsettomien Instagram-yhteisöön, mikäli he kaipaavat tukea. Videolla kannustetaan etsimään hashtageja #ttcsisters (trying to conceive sisters) sekä #ivfsisters (in vitro fertilization sisters) jotta voisi löytää muita lapsettomuussotureita:

Search for tags like #ttcsisters #ivfsisters to find fellow ttc warriors. (Tim and Celeste, What's in my baby hope box, 15.4.2017.)

Tällaisen siskopuheen avulla välitetään asenteita ja arvoja lapsettomussvloggaajien yhteisöstä. Perhesanastoa käytetään tyypillisesti yhteisön luomiseen ja vahvistamiseen, kuten lapsettomuusvloggaajatkin tekevät. Nathaniel Simmons (2014, 633) havaitsi tutkiessaan tositelevisioiden drag queen -kilpailua, että kilpailijat käyttivät toistuvasti toisistaan nimitystä ”sisko” tai yhteisöstä nimitystä ”sisarkunta”. Tällä tavoin he korostivat yhteisön solidaarisuutta, lujuutta ja hegemonisia arvoja vastustavaa asennettaan. Lapsettomuusvloggaajat ovat ottaneet sisko-termin omakseen, mikä vaikuttaa liittyvän ennen kaikkea tiiviin yhteisön muodostamiseen tilanteessa, jossa ymmärrystä ja tukea kaivataan ennen kaikkea muilta samassa tilanteessa olevilta ”lapsettomuussotureilta”. Perhesanan käyttäminen viittaa epäsuorasti myös perheen tärkeyteen, mikä sopii hyvin perhettä tavoitteleville lapsettomuusvloggaajille.

Siskoudesta puhuminen on perinteisesti nähty feminismiin ilmiönä, jossa jokin tietty naisten mystifioitu tai peitelty jaettu kokemus johtaa sisaruuden kokemukseen tai sisaryhteisöihin, joissa vastustetaan maskuliinista dominanssia (Acker, Barry & Esseveld 1981). Jo 90-luvulla lapsettomia naisia tutkinut Margarete Sandelowski (1990, 34) havaitsi siskopuheen tyypillisyyden näissä yhteisöissä, mutta hänen mukaansa tällainen puhe syntyi vastaiskuna lapsellisten ja raskaana olevien naisten yhteisöille. Sandelowski tuntuu näkevän siskopuheen uhan ja aggressiivisuuden osoituksena lapsellisille ja raskaana oleville, mitä Chandra Wells puolestaan vastustaa. Lapsettomuusblogeja tutkinut Wells (2010, 215) näkee, että nämä blogit ovat hengeltään enimmäkseen kannustavia ja sallivia myös raskaana olevia ja lapsellisia kohtaan, ja niissä usein puhutaan lukuisista tavoista saada tai olla saamatta lapsia. Samanlaista näkemystä puoltaa myös oma tutkimukseni.

Äitiyttä ja lapsettomuutta tutkineet Miriam Ulrich sekä Ann Weatherall (2000, 334) havaitsivat haastattellessaan tahattomasti lapsettomia naisia, että he korostivat äitiyden tärkeyttä naisen sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen riittävyuden ja kokonaisuuden kokemukselle. Äitiyttä kuvattiin naiseuden täyttymiseksi siitä huolimatta, että vastaajat olivat tietoisia biologisen äitiyden korostamisen ongelmallisuudesta. Haastatellut korostivat äitiyttä luonnollisena vaistona, sosiaalisena odotuksena sekä parisuhteen kehityksessä askelena eteenpäin (Ulrich & Weatherall, 2000, 323). Samoja sävyjä toistuu kaikkien analysoimieni vlogikanavien sisällöissä. Äitiysidentiteetti vaikuttaa olevan valtavan tärkeä myös tarkastelemilleni lapsettomuusvloggaajille. Seuraava lainaus on

videolta, jonka Ayla and Caleb -kanava julkaisi äitienpäivän kunniaksi. Ayla muistaa videolla niitä, jotka kokevat olevansa äitejä sydämessään:

I know that today can be hard for some of you as you may have experienced a loss or you are grieving a dream of becoming a mother. I just want you to know that you are not alone, there's an entire community behind you who understand everything you're going through. We will get there, and we will cherish every moment of it. I hope that one day you will be able to celebrate mother's day with your own baby and really get spoiled on that day. Until then, let's all support each other on this day and every day because we are all mothers at heart. (Ayla and Caleb, Happy 'Mother at heart' day, 8.5.2016).

Ayla korostaa lapsettomiin solidaarista yhteisöä, sanoittaa lapsettomuuden kokemuksen unelman menetykseksi ja rohkaisee muita äidiksi haluavia. Samaan tapaan myös Celeste toivottaa hyvää äitienpäivää katsojille, mutta korostaa niitä, jotka ovat menettäneet lapsen tai raskauden:

So those of you who usually go through this day without being told happy mother's day, I wanted to tell you especially 'Happy mother's day' - a lot of us do miscarry or lose a child and I think a lot of the time if you don't have any other children you don't get acknowledged as a mother. (Tim and Celeste, Special mother's day message, 7.5.2016.)

Lapsettomuusvloggaajille on tällä tavoin tyypillistä korostaa äitiysidentiteettiä lapsettomuushoitojen aikana. Saman havaitsi Jill Allison (2010, 229) haastattellessaan tahattomasti lapsettomia irlantilaisnaisia, jotka haastoivat ajatuksen siitä, että äitiys alkaa raskaaksi tulon tai lapsen saannin hetkellä. Äitiys näyttäytyi heille identiteettinä, jonka voi joissain tilanteissa valita itselleen: äitiys ei aina edellytä lasta. Tällaisia merkityksiä myös aineistoni vloggaajat tuottivat toistuvasti.

Lapsettomuuden diskursseja tutkinut Sheryl De Lacey (2002, 49) näkee, että lapsettomuushoitojen onnistumisen tulos vaikuttaa mielikuviiimme näistä naisista. De Lacey mukaan etenkin lapsettomuusaiheissa lehtiartikkeleissa ja self-help-kirjallisuudessa ne naiset, joista tuli äiti, esitettiin sitkeinä, vahvoina ja hyvällä tavalla periksi antamattomina. Naisia, joiden lapsettomuushoidot epäonnistuivat kerta toisensa jälkeen, alettiin jossain vaiheessa puolestaan esittämään epätoivoisina, pakkomielteinä ja liian kauan yrittäneinä. De Lacey mukaan tällaiset tavat esittää lapsettomuus ja naiseus vahvistavat hegemonisia sukupuolirooleja.

She waits patiently (hän – nainen – odottaa kärsivällisesti) on kiinnostava valinta Ayla and Caleb-kanavan videon otsikoksi. Otsikko vaikuttaa puhuvan Aylasta tai yleisesti lapsettomuudesta kärsivästä naisesta, joka odottaa kärsivällisesti raskautta ja vanhemmuutta. Sen sijaan, että video olisi

otsikoitu *He odottavat kärsivällisesti*, teroitetaan valinnalla naisen odottamisen työläyttä (ks. myös luku 3.2). Samaan tapaan *She's a warrior* kertoo katsojalle, että juuri nainen on lapsettomuuden kohdalla soturi ja tarvitsee tukea, huomiota ja rohkaisevia sanoja. ”Hän on soturi” -lauseella tuotetaan voimaannuttavia merkityksiä lapsettomuuden kulttuuriin: sillä kerrotaan Aylalle ja kaikille muille lapsettomuudesta kärsiville naisille, että he ovat kokeneet kovia, mutta silti (ja juuri siksi) vahvoja. Miehen jaksaminen jää aineistoni videoissa miltei kokonaan mainitsematta. Seuraavat kirjoitetut lainaukset Tim and Celeste -kanavalta osoittavat, miten inspiroivien lainausten käyttö on usein myös selkeästi naisille suunnattua:

Some days, she has no idea how she'll do it. But every single day, she somehow finds a way. (Tim and Celeste, Ivf #3 w icsi / Fertilization report, 2.6.2017).

Toisin sanoen, vaikka nainen kokisi olosuhteet täysin ylitsepääsemättömiksi, hän löytää kuitenkin voimaa jatkaa elämäänsä. Lainauksella annetaan ymmärtää, että vaikka naisella ei olisi ”aavistustakaan siitä, miten hän sen tekee”, on hänellä silti sisällään tuntematon määrä jaksamista ja sitkeyttä. Seuraava lainaus puolestaan leikittelee lapsettomuuden deterministisyydellä, mihin Celeste useasti myös viittaa. Siinä todetaan, kuinka ”hän (nainen) selvisi kaikesta, minkä oli tarkoitus tuhota hänet”:

She overcame everything that was meant to destroy her. (Tim and Celeste, Shocking news following laparoscopy & hysteroscopy surgeries, 2.12.2017).

Tällaisen ajattelutavan mukaan kaikilla vaikeuksilla, kuten lapsettomuudella, on lopulta jokin syy, joka käy järkeen. Tämä suhtautuminen tuntuu jakavan mielipiteitä lapsettomuusvloggaajien kesken. Toiset – kuten Celeste – puhuvat siitä, miten he uskovat joskus ymmärtävänsä koettelemuksien tarkoituksen, kun taas toiset tähdentävät, etteivät usko siihen lainkaan. Joidenkin tutkimusten mukaan ”kaikki tapahtuu syystä” -puhetapa on tyypillinen elämän vaikeiden hetkien aikana (Hexem et al. 2011). Usko asioiden järjestymiseen tai siitä puhuminen tuo toivoa, kuten seuraavasta Timin ja Celesten vuoropuhelusta negatiivisen raskaustestin jälkeen käy ilmi:

Celeste: Do you think it will make sense one day? That's what I keep telling myself. I try to believe that the universe is aligning for the right timing for the right baby.

Tim: Well that could be right, yes. It's a good belief to have.

Celeste: That's what I cling onto. (Tim and Celeste, Live pregnancy test 12 dpo, 10.12.2016).

Äitiyttä odottavat ja toivovat lapsettomuusvloggaajat ovat kuitenkin löytäneet keinoja hoivata ja olla vanhemman kaltaisessa roolissa ilman lasta lemmikkieläinten avulla. Ayla and Caleb -kanavan videoilla kuvataan usein Ellie-koiraa, näytetään tämän temppuja ja halataan tätä vaikeana hetkenä (Dealing with jealousy, 8.3.2017; My due date, 30.6.2017). *My due date* -videolla Ayla suree keskenmenoon päättynyttä raskauttaan, jonka laskettu aika olisi ollut kyseisenä päivänä. Ayla itkee ja parahtaa Calebille ”Can you help me?”, johon Caleb vastaa ”Hold Ellie, she’ll make you feel better” (Kuva 4). Näin eläimen kyky lohduttaa ja saada olo helpommaksi todetaan selväsanaisesti.

Tim and Celeste -kanavalla puolestaan kuvataan pariskunnan kissoja, puhutaan niistä ja käytetään niistä vauvaan viittaavaa hellittelynimeä ”furbaby” (Our journey to baby so far, 3.5.2016; Special mother’s day message, 7.5.2016; Kuva 3). Lemmikkieläimet vaikuttavat tuovan lapsettomuusvloggaajille lohtua ja rauhaa sekä mahdollisuuden hoitaa ja pitää huolta toisesta olennosta vauvan tapaan: lemmikkieläimen myötä tahattomasti lapsettoman syli ei tunnu yhtä tyhjältä. Diana Parry (2005) tutki lapsettomien naisten tulkintoja perheestä ja havaitsi, että näiden ihmisten perhekäsitykset saattoivat pitää sisällään myös muiden ihmisten lapsia, kaukaisempia sukulaisia, ystäviä sekä lemmikkieläimiä. Tällainen vaikutelma myös lapsettomuusvloggaajien suhtautumisesta lemmikkeihinsä muodostuu, kun eläimen kuolemaa surraan julkisesti ja menetykseen liittyvästä surusta puhutaan pitkälti (Tim and Celeste, Our sweet Mittens / Saying goodbye, 12.2.2017).

Kuva 3. Kissat ”turkillisina vauvoina”. (Tim and Celeste, Our journey to baby so far, 3.5.2016).

Kuva 4. Ellie-koira tuo helpotusta ahdistavalla hetkellä. (Ayla and Caleb, My due date, 30.6.2017).

Tahaton lapsettomuus on kokonaisvaltainen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista todellisuutta muuttava kokemus. Olen tässä luvussa esitellyt sukupuolen ja vanhemmuuden näkymistä lapsettomuusvloggaajien yhteisössä. Sukupuolta ja vanhemmuutta ei voida myöskään erottaa kehollisuuden teemoista, ja usein näistä myös puhutaan limittäin. Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan kehon ja terveyden esittämisen- ja puhetapoja, joita vlogeista voidaan havaita.

2.2 Kehon ja terveyden diskurssit

Lapsettomuushoitojen aikana naisen keho on vieraassa tilassa lääkitysten, hormonihoitojen, operaatioiden ja jatkuvan stressin vuoksi. Lisääntymisen haave on kiistatta usein myös kehollinen haave, kun raskauden, synnytyksen ja imetyksen kokemista pidetään ainutlaatuisena ja tärkeänä. Kehollisuudesta ja terveydestä puhuminen näkyy lapsettomuusvlogeissa toistuvana teemana, johon palataan lähes joka videossa.

Omasta lapsettomuudestaan kirjoittanut Katy Lindemann (2018) sanoittaa lapsettomuuden kokemusta kysymällä, ”mikä järki on munasarjoilla, kohdulla ja rinnoilla, jos en voi käyttää niitä niin kuin luonto on tarkoittanut?” (The Guardian 2.11.2018). Kuukautiset ovat toistuva ja monille arkinen kehollinen tila, mutta lapsettomalle ne voivat tuntua pilkalta ja muistutukselta siitä, että keho ei ole edelleenkään raskaana. Kuukautiskierto on kehon tapa kertoa samanaikaisesti naiskehon hedelmällisyydestä sekä siitä, että raskaus ei ole tapahtunut, mikä voi nostattaa ristiriitaisia tunteita kuukautisia kohtaan. Lapsettomuuteen usein kuuluva toivon, turhautumisen ja odottamisen kehä ruumiillistuu usein juuri kuukautiskierron ympärille. Odotukset naisen kehon ympärillä liittyvät kykyyn lisääntyä, mutta eivät luonnollisestikaan ainoastaan siihen. Elizabeth Ettorre (2002, 87) esittää, että myös raskaana olevat naiskehot nähdään usein ”hyvinä” tai ”huonoina” riippuen siitä,

onko lapsi terve vai vammaisen. Monet lapsettomat tai hedelmättömät ihmiset kokevatkin, ettei heidän kuulu saada lasta.

Helen Allanin (2005, 178) mukaan lapsettomien naisten kokemuksessa kehollisuudestaan onkin keskeistä sen kaksijakoisuus. Yhtäältä naiset näyttävät ulkoisesti terveiltä, mutta tuntevat toisaalta hedelmättömät kehonsa puutteellisiksi ja viallisiksi. Allan myös toteaa, että lapsettomuushoidot lisäsivät naisten kokemusta heidän kehojensa ajallisuudesta, kun kuukausi kuukaudelta keho ja munasarjat vanhenevat ja aika tuntuu käyvän vähiin. Vuosien ja useiden lapsettomuushoitojen myötä keho väistämättä muuttuu, mutta väärällä tavalla, kun vatsa ei pyöristy lapsen takia. Epäonnistumisen ja epänormaaliuden tunteet välittyvät lapsettomuusvlogeissa varsinkin kehoista puhuttaessa.

Terveyteen keskittyneen antropologi Gay Beckerin (1997, 84) mukaan kyky tai potentiaali lisääntyä on keskeinen ihmiselämän osa. Kun omaan elämänkaareen ja kehoon liittyvät oletukset ja odotukset romahtavat, muuttuu käsitys itsestä perustavanlaatuisesti. Becker toteaa, että lapsettomuus hyökkää kehollistettua tietoa kohtaan: jos äitini, isoäitini ja isoisoäitini ovat tulleet raskaaksi ja synnyttäneet, miksi minä en siihen pysty? Tai kuten Rita Charon (2006, 87) asian ilmaisee, olenko edelleen minä? Becker (1994, 394) havaitsi haastattellessaan satoja lapsettomia naisia ja miehiä, että etenkin naiset kuvailivat lapsettomuuden muuttaneen heidän käsitystä kehoistaan, joita he kuvasivat arvaamattomiksi, tyhjiksi ja mädiksi.

Myös lapsettomuusvloggaajat ilmaisivat samankaltaisia kehoon liittyviä pettymyksen ja turhautumisen tunteita. Seuraavassa lainauksessa Ayla toivoo, että hänen kehonsa voisi käyttäytyä normaalisti. Hän käskee kehoaan ”tekemään työnsä”, mikä selvästi kertoo Aylan suhtautumisesta omaan kehoonsa: naiskehon perimmäinen työ on tulla raskaaksi ja synnyttää, mihin hän ei pysty. Ayla kokee, että kehossa on aina jotakin vikaa:

Sometimes I just wish my body would act normal, like, just do your job -- I just feel like there's always something wrong. (Ayla and Caleb, Sonogram complications, 5.5.2017.)

Celeste viestii samankaltaisia ajatuksia maltillisemmin sanankääntein. Hän käy läpi seuraaviin lapsettomuushoitoihin valmistautumista ja toteaa kuinka hän, Tim ja lääkärit haluavat varmistaa, että hänen kehonsa on kykenevä raskauteen ja tekemään sen, mitä sen pitäisikin.

We want to make sure that my body is able to support the pregnancy and do what it should. (Tim and Celeste, IVF #3 embryo pgs results are back, 17.6.2017.)

Jules Furness puolestaan kertoo videolla *Ivf loss and how to help* (Jules Furness, 30.8.2018), kuinka tuntui siltä, että oma keho hylkisi raskaaksi tulemista. Kehon epäonnistumisen lisäksi Jules Furness puhuu siitä, miten keho ei tunnu omalta lapsettomuushoitojen aikana. Seuraavassa lainauksessa hän toteaa, kuinka keho tuntuu vieraalta, turvonneelta ja aralta ja miten se muistuttaa häntä jatkuvasti lapsettomuudesta. Alkionsiirron epäonnistumisen jälkeen hän pohtii, mitä hyviä puolia tilanteessa voisi olla, ja yhtenä hän mainitsee urheilun aloittamisen. Sillä hän voisi saada takaisin menettämänsä kontrollin tunteen kehostaan:

I just want to feel like I'm getting my body back to being mine and to being in control of it because it feels swollen and sore in places that we shouldn't discuss, and just doesn't feel like mine. I look in the mirror and I think 'ugh' and it reminds me of what I've just been through. (Jules Furness, Ivf pregnancy test result, 3.11.2016.)

Tällaiset kommentit kertovat siitä, miten lapsettoman naisen keho tuntuu tuottavan kerta kerran jälkeen pettymyksen. Lapsettomuusvloggaajien suhtautuminen kehoihinsa ei kuitenkaan ole suoraviivaista: vaikka kehon tuottamaa pettymystä on vaikea peittää tai estää kokonaan, yrittää esimerkiksi Jules Furness usein aktiivisesti tuottaa kehostaan myös positiivista puhetta. Jules Furness kertoo lapsettomuuden kokemuksesta videolla *What is infertility? Infertility together* (6.9.2018) ja kehottaa katsojia suhtautumaan kehoihinsa armollisemmin.

Try not to blame your body, easier said than done I know, think of the millions of other things, your body can do. (Jules Furness, What is infertility? Infertility together? 6.9.2018.)

Jules muistuttaa, että kehomme pystyvät moniin muihin asioihin, joihin tulisi keskittyä, jos raskaaksi tuleminen ei onnistu. Toisaalta Ayla antaa ymmärtää viimeaikaisessa Instagram-postauksessaan, että vasta nyt raskaana ollessa keho tuntuu hyvältä ja siihen on palannut luotto (@aylasophia, 6.2.2019). Hän poseeraa paljaan raskausvatsansa kanssa hymyillen ja kirjoittaa siitä, kuinka upeaa on ollut nähdä ja kokea oman kehon muuttuminen raskauden myötä. Ayla kertoo, että on ajoittain inhonnut kehoaan endometrioosin ja lapsettomuuden vuoksi ja että usko ja luottamus omaan kehoon on palautunut vasta raskauden myötä. Kun narratiiville tiedetään päätös – pitkällä oleva raskaus – on toki eri asia analysoida aikaisemman vaiheen kehonkuva. Uusi janottu elämänvaihe ei enää myöskään vaadi toistuvaa tukea ja tsemppausta.

Yksi huomiota herättävimmistä piirteistä lapsettomuusvlogeissa on niiden sisältämä yksityiskohtainen lääketieteellinen tai terveyteen liittyvä puhe. Useat lapsettomuusblogeja tarkastelleet tutkijat (ks. mm. Ratliff 2009; Harrison 2014; Kinloch 2018) ovat havainneet saman ilmiön lapsettomuusblogeissa. Katherine Harrison kuvaili hämmästyneensä lapsettomuusblogien sisältämästä ”emotionaalisesta rehellisyydestä ja lääketieteellisestä yksityiskohtaisuudesta” (2014, 340), minkä koen paikkansa pitäväksi myös vlogien suhteen.

Noin kaksi kolmasosaa analysoimistani videoista piti sisällään tällaista puhetta tai sisältöä, ja monilla etenkin Tim and Celeste -kanavan videoista on lähes pelkästään terveyteen ja lapsettomuuslääketieteeseen liittyvää puhetta (ks. Esim. Ivf 3 embryo pgs results are back, 17.6.2017; Dq Alpha gene results / explanation for recurrent miscarriage, ivf failure & nk cells, 3.1.2018). Aineistoni vloggaajat puhuvat muun muassa hedelmöityshoidoista, toimenpiteistä, lääkityksistä, kokeiden tuloksista, keskenmenoista, hedelmättömyyteen liittyvistä muista sairauksista sekä kuvaavat verikokeita, pistosten antamista, raskaustestien tekemistä, ultraäänikäyntejä sekä esimerkiksi alkionsiirtoja. He korostavat, että yksi syy tehdä videoita lapsettomuudesta on informaation jakaminen.

Seuraava lainaus Tim and Celeste -kanavalta on hyvä esimerkki tällaisesta spesifistä lääketieteellisestä puheesta. Celeste puhuu kohonneista luonnollisista tappajasoluarvoista, geenimutaatiosta sekä mahdollisista lääkityksistä ja hoidoista:

The natural killer cells as well as the MTHFR, although I don't believe the MTHFR gene mutation that I have is linked to recurrent miscarriages. -- As I've mentioned in my previous videos, my fertility specialist wants to put me on prednisolon or prednison, which is a steroid, on Cycle day 1 of my frozen embryo transfer cycle. So pretty much three weeks prior to transfer to just lower those natural killer cell levels. -- I do want to talk to her about adding intralipid therapy to my treatment plan. I've heard a lot of you on Instagram have done intralipid therapy and there's no real clinical evidence to support that it's guaranteed to help. -- If any of you have any experience with intralipids please share your story. (Tim and Celeste, Ivf 3 embryo pgs results are back, 17.6.2017.)

Lainaus on yhtäältä esimerkki hyperspesifistä terveyteen ja lääketieteeseen liittyvästä kielestä, joka osoittaa Celesten perehtyneisyyden ja aktiivisen roolin tilanteessaan. Kiinnostavaa on kuitenkin myös, kuinka Celeste pohtii tietyn, hyvin harvinaisen hoidon pyytämistä lääkäriltään. Hän toteaa, kuinka on kuullut Instagramin kautta ihmisistä, jotka ovat saaneet samaa hoitoa, ja pyytää katsojia jakamaan kokemuksiaan siitä huolimatta, että hoidon tehokkuudesta ei ole kunnolla näyttöä. Samalla videolla hän myös pohtii, pitäisikö hänen pyytää korkeampaa annostusta tiettyyn lääkitykseen, koska

on kuullut siitä olevan apua. Celeste, jonka lapsettomuushoitoihin on kuulunut lukuisia vääriä diagnooseja, hoitovirheitä ja epäammattimaista kohtelua, ilmaisee tällä tavoin yhtä lailla (tai enemmän) luottamusta katsojien kokemuksiin ja hänen omaan tietoonsa kuin lääkärien näkemyksiin tai tutkimuksiin. Lapsettomuusvlogeissa ei ainoastaan kerrota katsojille onnistuivatko hoidot vai ei, vaan tarkoitus on selvästi spekuloida yhteisönä hoitovaihtoehtoja, tehdä päätöksiä muiden kokemuksia kuunnellen ja jakaa yksityiskohtaisella tasolla lapsettomuuden lähes koko prosessi.

Myös videolla *Is this the answer we've been waiting for* (Tim and Celeste, 4.4.2017) Celeste tuottaa spesifiä lääketieteellistä puhetta. Hän toteaa, että on ”tehnyt tutkimusta kuin hullu” viitaten lapsettomuuslääketieteeseen. Lapsettomuusvloggaajien kiinnostusta ja valmiutta opiskella hoitovaihtoehtoja ja diagnooseja tulee kuitenkin katsoa luottamuksen ja kontrollin puutteen linssin läpi. Lapsettomuusvloggaajat ovat lapsettomia lukuisista lääkärien yrityksistä huolimatta. Mikäli tähän yhdistää huonoja kokemuksia hoitohenkilökunnasta sekä hoidoista, on ymmärrettävää, että tilanne halutaan ottaa omiin käsiin.

Tahattoman lapsettomuuden hoito ja kokemus ovat luonteeltaan intiimejä ja henkilökohtaisia ja vaativat hoitohenkilökunnalta herkkyyttä ja tilannetajua. On siis varsin ymmärrettävää ja jopa odotettavaa, että myös lapsettomuusvloggaajat puhuvat hoidon laadusta, henkilökunnasta ja kohdatuksi tulemisen tunteesta. Erityisesti Tim and Celeste -kanavan Celeste sekä Jules Furness jakavat kokemuksiaan lapsettomuuden hoidosta ja hoitohenkilökunnasta. Seuraava lainaus on videolta, jolla Celeste käy läpi yksityiskohtaisesti kokemuksensa laparoskopia- ja hysteroskopiatähystyksistä. Celeste on pitkälti tyytymätön kohteluunsa ja kommentoi anestesia-lääkärin käytöstä. Celeste koki lääkärin vähät välittävän hänestä ja kommentoi tämän harjoiteltua puhetta:

He was very dismissive, very... couldn't care less, he gave me a big spiel which was clearly rehearsed or memorized, um, very unpersonable. (Tim and Celeste, Shocking news following laparoscopy & hysteroscopy surgeries, 2.12.2017.)

Videolla Celeste kertoo, kuinka sai leikkausten seurauksena tietää, että hänen munanjohtimensa eivät ole tukossa, toisin kuin kahden vuoden ajan luultiin. Tulos on täysin ristiriidassa aikaisempien diagnoosien kanssa, mikä saa Celesten hämmentyneeksi ja ahdistuneeksi. Kun hän kysyy lääkäriltä, miksi raskaus ei tällöin ole onnistunut, vastaa tämä ”well that's the million dollar question, you are in the unexplained category”. Lääkäri ei osaa antaa Celestelle selitystä lapsettomuuteen eikä aikaisempaan väärään diagnoosiin, mikä turhauttaa ja hermostuttaa Celesteä. Kerratessaan

leikkauspäivän tapahtumia Celeste kertoo myös hoitajan vähättelevästä asenteesta ja toiminnasta. Tämä jättää epähienotunteisesti verhot auki, kun Celesten on tarkoitus pukeutua, eikä tarjoa apuaan operaatiosta toipuvalle Celestelle:

Then the nurse put my clothes at the bottom of my bed and told me to get changed, left the curtain wide open, there's a corridor of people walking past, men, women. I couldn't get changed, she didn't leave me a buzzer, so I couldn't even buzz for her, I was turning around at the back of the wall to try to find the buzzer, hurting my neck 'cause I've just had surgery, twisting in ways I shouldn't be twisting, I was just... and then I ended up calling out to her, no one was responding. I'm shocked I didn't fall to pieces in that moment, she finally got back in, shut the curtain before I could ask for assistance -- this lady was a nightmare. (Tim and Celeste, Shocking news following laparoscopy & hysterectomy surgeries, 2.12.2017.)

Ylläolevat lainaukset ovat puhetta, jolla kerrotaan traumaattisesta hoitokokemuksesta tilanteessa, joka on jo lähtökohtaisesti kivulias ja herkkä. Se muistuttaa hoitohenkilökunnan vallasta ja potilaan kontrollin puutteesta. Celeste ja muut lapsettomuusvloggaajat kertovat tällaisia tarinoita tähdentääkseen, että lapsettomuuden stressi ja ahdistus ei liity ainoastaan kyvyttömyyteen saada lasta vaan myös sitä ympäröivään ”sirkukseen”, kuten Celeste samalla videolla kokemusta kuvailee.

Lääketieteen etiikkaan keskittynyt Robert Klitzman (2018, 9) havaitsi haastattellessaan lapsettomuusklินิกoiden potilaita sekä hoitohenkilökuntaa, että lääkärin ja potilaiden suhteissa oli havaittavissa monia haasteita ja jännitteitä. Tahattomasta lapsettomuudesta kärsivän tilanteessa on yksi ainoa hyväksytty hoidon lopputulos: kotiin viety lapsi. Potilailla on korkeat odotukset hoidon onnistumisesta ja tyhjentävien vastausten löytymisestä, vaikka suurin osa ivf-hoidoista epäonnistuu ja osa lapsettomuudesta jää lopultakin selittämättömäksi. Klitzmanin mukaan hoidon epäonnistuneessa potilas kaipaisi empatiaa ja toimintasuunnitelmaa, mutta lääkäri saattaa kokea epäonnistuneensa ja vetäytyä viestintäsuhteesta, mikä huonontaa potilaan kokemusta hoidon laadusta. Rahalliset uhraukset kuormittavat viestintää ja päätöksentekoa, kun jokaisen valinnan vaikutukset ovat kauaskantoiset ja painavat. Hoitojen korkeat hinnat vaikuttavat luonnollisesti myös odotuksiin: potilaat haluavat sekä lapsen että sosiaalisesti kyvykkään lääkärin.

Jules Furness sanoittaa hoitohenkilökunnan tärkeyttä seuraavassa lainauksessa. Hän korostaa, että lapsettomuushoidoissa ei ole kyse ainoastaan lääketieteellisestä puolesta vaan myös ihmisistä, jotka hoitoon osallistuvat. Hän kokee, että hänestä todella välitetään lapsettomuusklินิกalla, mikä muuttaa koko kokemuksen tunnelmaa:

Ivf isn't all about just the medication and the medical stuff making you feel up and down and stuff, it is just the process and this miracle of trying to create a life and about the people involved and caring for you, like the embryologist at Care, the London one, has just been absolutely lovely, like every time they phone they just... you can tell that they genuinely care and that makes such a massive difference. (Jules Furness, Day 6 embryos the final count, 16.11.2017.)

Toisessa videossa Jules puhuu kuulluksi tulemisesta, lääkärin oikeasta suhtautumisesta ja rahasta. Hän alleviivaa, kuinka tärkeää on tulla toimeen lääkärin kanssa ja kokea tulevana kuulluksi, jolloin kiusallisten kysymysten esittäminen on helpompaa. Hän myös pitää tärkeänä, että lääkäreillä ja spesialisteilla on ”sydän paikallaan” ja että he eivät ole alalla ainoastaan rahan takia:

Whether you get on with your consultant is such a massive thing, whether you feel listened to, whether you feel like their heart is in the right place and it's not a money making thing, whether I feel like I can ask those kind of awkward or embarrassing questions. (Jules Furness, Ivd diary: a big update, 23.6.2017.)

Tällaiset toiveet ja ajatukset hoidosta ovat ymmärrettäviä mutta vaativia. On kiinnostavaa pohtia, miksi lääkärin ”sydämen tulee olla paikallaan” tai miksi työtä ei tulisi tehdä rahan takia. Yhtenä selityksenä voidaan pitää lapsettoman luopumista romanttisesta lisääntymisestä: lapseton ei voi tulla raskaaksi vahingossa, häämatkalla tai ylipäättään kahdestaan puolison kanssa. Lapseton voi onnekkaimmassakin tilanteessa tulla raskaaksi sairaalaympäristössä vieraiden ihmisten keskellä, jolloin toiveet lääkärin välittävästä suhtautumisesta ovat varsin inhimillisiä. Lääkäreiden näkökulmasta katsottuna tällaiset toiveet voivat kuitenkin lisätä työn stressiä ja paineita entisestään. Julesin toive siitä, että lääkäri ei saisi olla rahan perässä kulminoitua kuitenkin varmasti luottamukseen. Asettaessaan itsensä – ja oman kehonsa – lääkärin toimenpiteiden ja vallan alaiseksi, potilaan täytyy uskoa, että lääkäri tekee parhaansa. Jules ilmaisee, että luotto lääkäriin syntyy, kun tämä vaikuttaa siltä, että hänelle tärkeintä on saada potilas raskaaksi.

Jules, kuten muutkin vloggaajat, puhuvat kanavallaan niin positiivisista kuin negatiivisistakin hoitokokemuksista. Jules Furnessin dramaattisimmin pieleen mennyt hoito tapahtui Prahassa, jonne hän perheineen matkusti edullisempien lapsettomuushoitojen perässä. Klinikka ei kertonut Julesille ultraäänessä ennen siirtoa näkyneestä massasta vaan alkionsiirto tehtiin siitä huolimatta. Myöhemmin kuitenkin todettiin, että kyseinen löydös mitä todennäköisimmin esti raskauden alkamisen. Selkkauksen seurauksena Jules vaati klinikalta hyvitystä maksetuista hidoista. Hän myös lisäsi kaikkiin videoidensa otsikkoihin tekstin ”I do not recommend Gynem clinic” ja videoiden kuvausteksteihin lyhyen selityksen tilanteesta. Seuraava lainaus on videolta, jolla Jules kertoo katsojilleen tapahtumien kulusta:

I was livid at this [their not telling the results of the ultrasound] because to me, this is my body, I should be making decisions about whether treatment goes ahead in it, I should be made aware of the true chances of success which are lower when there is a polyp there because the embryo can't attach to the area. (Jules Furness, Our ivf abroad went wrong / Gynem clinic, 27.3.2018.)

Jules on raivoissaan, että klinikka ei kertonut hänelle hänen kehoaan koskevaa tietoa, jonka perusteella muut hoitoa koskevat päätökset olisi pitänyt tehdä. Jules ilmaisee voimattomuutta ja tietynlaisen vallan alaisena olemista, kun muut tietävät hänen kehostaan enemmän kuin hän itse. Lapsettomuusvloggaajat voivat Julesin tavoin ilmaista tyytymättömyytensä hoidon laatuun välittömästi ja julkisesti. Narratiivisen lääketieteen uranuurtajan Rita Charonin (2006, 65) mukaan kokemuksista omin sanoin kertominen on ensiarvoisen tärkeää potilaan toipumiselle. Hän kutsuu tätä ”tarinan voimaksi”, kun omasta kärsimyksestä ja kokemuksesta kertominen jonkun kuunnellessa koetaan eheyttävänä. Lapsettomuusvlogit voidaankin nähdä lapsettomien ihmisten kertomuksina tai narratiiveina: vloggaajat saavat päättää, mitä tietoa kertoa ja mitä jättää pois ja miten kokemuksen eri elementtejä arvotetaan tai nimetään.

Lapsettomuushoitojen kehollisesta puolesta ei ainoastaan puhuta, vaan sitä joskus myös näytetään. Tim and Celeste -kanavalla Celeste näyttää katsojille, miten hormonipistoksia annetaan ja kuvailee pistosten eroja kivun suhteen (Ivf injections / Purogen & Luveris, 11.6.2016). Myös Ayla and Caleb -kanavalla näytetään pistoksia ja puhutaan niiden herättämistä tunteista (Emotional first progesterone injection, 5.7.2018). Videolla *This is infertility* Ayla näyttää pistoksista saamaansa mustelmaa ja kommentoi sitä seuraavasti:

I wanted to show you guys what my battle wounds are like right now, cause they're kinda crazy. (Ayla and Caleb, *This is infertility*, 25.6.2018).

Taisteluhaavoista puhuminen viittaa lapsettomuuteen sotana, jossa Ayla on soturi (ks. luku 3.1). Pistosten näyttämisen ja niistä puhumisen tarkoitus vaikuttaa yhtäältä olevan informatiivisuus, kun vloggaajat jakavat esimerkiksi vinkkejä siitä, miten pistokset sattuvat vähiten. Toisaalta tarkoituksena tuntuu olevan lapsettomuuden kehollisen arjen kuvaaminen: arjen, jossa keho ei saa olla rauhassa. Kroonisesti sairaiden ihmisten vlogeja tutkinut Jina Huh (2014) tutkijakumppaneineen havaitsi, että näissä vlogeissa näytettiin lääkärikäyntejä, hoitoja sekä muita autenttisia sairauteen liittyviä tapahtumia, joita voisi olla vaikea nähdä muualla. Tällainen intiimi jakaminen loi vahvan siteen katsojien ja vloggaajien välille, ja molemmat kokivat olevansa osa yhteisöä. Ainakin osittain sama

tarkoitus lapsettomuusvloggaajien kehollisten ja henkilökohtaisten elementtien näyttämällä varmasti on: intiimi puhe ja sisältö kutsuvat katsojan ottamaan osaa intiimiin tilaan.

Kuva 5. Ayla näyttää pistoksesta saamaansa mustelmaa (Ayla and Caleb, This is infertility, 25.6.2018).

Äitiydestä, kehoista ja teveydestä puhuvien vloggaajien puheista syntyy ajoittain vaikutelma, että lapsettomuusspecialistin vastaanotolla istuukin kolme ihmistä: äidiksi haluava nainen, keho sekä lääkäri. Keho nähdään erillisenä hahmona, jota kohtaan tunnetaan ristiriitaisia tunteita: vihaa ja inhoa, mutta toisaalta velvollisuutta olla armollinen. Halu olla loukkaamatta kehon tunteita näkyy varsinkin Aylan Instagram-tilin postauksessa (@aylasophia, 6.2.2019) kun tämän keho on jo raskaana: tällöin negatiivisista tunteista sitä kohtaan voidaan puhua sensuroimatta.

Aineistoni lapsettomuusvlogit käsittelevät äitiyden kaipuuta, äitiysidentiteetin tärkeyttä ja sosiaalisen median naisyhteisöjen merkityksellisyyttä. Vlogeissa tuotetaan merkityksiä lapsettoman naisen kehosta, puhutaan spesifisti lapsettomuuslääketieteestä ja kuvaillaan hoitohenkilökunnan ja potilaan suhdetta. Lapsettomuusvlogeissa neuvotellaan kehollisia identiteettejä ja luodaan omanlaisensa tyyli, joka muodostuu intiimien ja emotionaalisesti latautuneiden kokemusten kuvailusta ja näyttämisestä sekä lääketieteellisesti tarkasta puheesta. Vloggaajat – toisin kuin monet bloggaajat – puhuvat näistä teemoista omilla kasvoillaan ja julkisesti, mikä korostaa lapsettomuusvloggaamisen paljastavaa luonnetta.

3. Soturien matkat: Lapsettomuuden kokemuksen sanoittaminen

3.1 Metaforat, symbolit ja lyhenteet

Lisääntymistä pidetään usein ihmisen ja ihmiskehon luonnollisena ja vaivattomana toimintana, mitä se monille onkin. Tahaton lapsettomuus voi tuntua kyvyttömyydeltä ottaa osaa tällaiseen sukupolvien ketjuun: se on usein ahdistava, yksinäinen ja eristävä kokemus. Lapsettomien naisten kokemuksista kirjoittanut Tiina Nikka (2012, 35) korostaa, kuinka vaikeaa lapsettomuus on, kun lapset ja lapsiperheet tulevat vastaan joka puolella, niin kaupassa, kirjastossa, elokuvateatterissa kuin kahvilassakin. Lapsettoman on mahdotonta unohtaa tilannettaan, mikä eristää tahattomasti lapsettomat ja lapselliset helposti kauas toisistaan. Lapsettomuuden kokemuksesta kirjoittaneen Maija Tulppalan (2002, 532) mukaan "epäonnistuminen tehtävässä, joka näyttää muilta sujuvan, voi herättää epäuskon, häpeän, kateuden ja raivon tunteita". Kielellä luodaan merkityksiä, yhteisöjä ja omaa todellisuutta kaikissa tilanteissa, mutta kielen rooli voi korostua etenkin haastavassa elämänvaiheessa. Lapsettomuusvloggaajien yhteisöissä spesifi tapa käyttää lapsettomuuteen liittyvää kieltä on yksi silmiinpistävimmistä elementeistä. Tässä luvussa esittelen aineistoni lapsettomuusvloggaajien tapoja käyttää tiettyjä lapsettomuuteen liittyviä metaforia, symboleita ja lyhenteitä sekä ehdotan tulkintatapoja, joiden kautta näitä ilmiöitä voidaan pyrkiä ymmärtämään.

Moni vaikea käänne elämässä, kuten sairastuminen, ero tai tahaton lapsettomuus, voidaan nähdä elämän keskeyttävänä tapahtumana, jossa jatkuvuuden löytäminen kaoottiselta tuntuvasta tilanteesta saattaa tuntua liki mahdottomalta. Gay Becker (1994, 403) esittää, että metaforat voivat olla lapsettomuuden kokemuksessa tapa järkeistää tapahtunutta ja löytää elämään jatkuvuutta. Beckerin tutkimuksessa tahattomasta lapsettomuudesta kärsivät käyttivät metaforia nimenomaan alleviivaamaan kokemuksen mullistavuutta sekä paikantamaan uusia merkityksiä ja identiteettejä. Beckerin (1994) mukaan metaforilla voidaan luoda järjestystä omaan maailmaan, ja niillä voidaan korostaa asioita, joihin tulisi keskittyä. Lapsettomuusvloggaajien käyttämät metaforat sanottavat heidän kokemustaan lapsettomuudesta: lapsettomuuden metaforat korostavat toisaalta tahattomasti lapsettoman ihmisen taisteluntahtoa mutta toisaalta autonomian puutetta. Metaforat voivatkin olla tapa korjata käsitystä itsestään tai maailmasta ja tuottaa uusia merkityksiä sinne, missä niitä ei vielä ole.

Tässä luvussa tulen käsittelemään *matkan* (journey), *vuoristoradan* (rollercoaster), *sateenkaaren* (rainbow), taistelumetaforien kuten *warriorin*, *ananaksen* sekä tyypillisesti käytettyjen lyhenteiden merkityksiä lapsettomuusvloggaamiselle.

Matkan metafora on sängen käytetty kaikissa tarkastelemissani lapsettomuusvlogeissa. "Meidän lapsettomuusmatkamme" ("our infertility journey") on suosittu videotyyppi, jonka nimisiä videoita on löydettävissä YouTubesta valtavasti eri kanavilta. Aloitan oman analyysini tarkastelemieni lapsettomuuskanavien esittelyteksteistä. Esittelytekstit sijaitsevat YouTubessa vlogikanavien omilla sivuilla. Esittelytekstit pohjustavat lapsettomuusvloggaamisen kulttuuria, josta lähdän tarkemmin erittelemään yksittäisiä kielen piirteitä. Kaikki kolme ensisijaislähdettäni käyttivät sanaa *journey* runsaasti vlogeissa sekä niiden otsikoissa ja kuvausteksteissä puhuttaessa lapsettomuudesta. *Journey* voidaan suomentaa matkaksi, mutta käännös ei ole yksiselitteinen. Arkinen matka, jota käytämme kuvaamaan työmatkaa tai ulkomaanmatkaa, ei täysin pidä sisällään *journey*-sanana painoa. *Journey* lähenteleekin taivalta tai polkua merkitykseltään: se polveilee, vaihtaa suuntaa ja saattaa kestää vuosia. Varsinkin *infertility journey* pitää sisällään matkan ja sen sisältämät tapahtumat, matkustajan identiteetin ja matkan vaikeuden. *Journey*-termiä käytetäänkin lapsettomuusvlogeissa kertomuksellisesti korostamaan lapsettomuuden haasteellisuutta, monivaiheisuutta ja pitkää kestoa sekä tiettyä toivottua lopputulosta. Samat merkitykset näkyvät usein myös vuoristoradan metaforaa käytettäessä, kun puhutaan lapsettomuuden kokemuksen eri vaiheista.

Ayla and Caleb -vlogikanavan esittelytekstissä näkyvätkin molemmat edellä mainitut metaforat. He kirjoittavat dokumentoivansa "matkansa vanhemmuuteen" sekä "hullusta matkasta" kuvatessaan lapsettomuutta. Ayla ja Caleb toivovat inspiroivansa muita samassa tilanteessa olevia ja levittävänsä tietoutta lapsettomuudesta. Vuoristoradan metafora näkyy puhuttaessa hullusta matkasta täynnä ylä- ja alamäkiä:

We are here to document our struggle with infertility and our journey to parenthood through infertility. We hope to provide inspiration for those who are going through similar life situations and to spread awareness about infertility. Join us on our crazy journey filled with ups and downs as we embark on this crazy thing called life. (Ayla and Caleb, About).

Myös Tim and Celeste -vlogikanavan esittelytekstissä näkyvät edellä mainitut metaforat. *Journey*-sanana lisäksi myös sateenkaarimetafora näkyy vahvasti heidän kanavallaan. Tim ja Celeste kirjoittavat, kuinka ovat olleet yhdessä kymmenen vuotta ja kokeneet kuusi keskenmenoa. He kiittävät katsojia, jotka ottavat osaa "raskaaseen, mutta erityiseen matkaan", sekä "sateenkaaren

kaipuusta”, jotka molemmat ilmaisevat lukijalle tiiviisti sen, että pettymyksiä ja menetyksiä on ollut monia, eikä raskaus ole vielä onnistunut.

My husband & I have been together for 10 years & are longing for our rainbow, take-home baby after experiencing 6 miscarriages. Thanks for joining us on this tough, yet special journey! (Tim and Celeste, About).

Monien muiden tapaan Tim and Celeste -kanavalla käytetään sateenkaaren metaforaa tarkoittamaan keskenmenon tai kohtuun kuolleen lapsen jälkeistä lasta. Kuusi keskenmenoa kokenut Celeste muistuttaa rainbow-termillä menetetyistä raskauksista, jolloin *rainbow baby* kuvastaa toiveikasta suhtautumista tulevaan lapseen menetyksen jälkeen. Tällaisesta lapsesta saatetaan myös käyttää ilmaisua *take-home baby*, kuten Tim ja Celeste tekevät.

Sateenkaari on usein käytetty lapsettomuuteen liitetty metafora myös lapsettomuusvloggaamisen ulkopuolella. Sateenkaarta nimessään hyödyntäviä lapsettomuusklinikoita näyttää löytyvän ainakin Intiasta (Rainbow Hospitals), Englannista (Catching Rainbows Fertility) sekä Australiasta (Rainbow Fertility), missä sateenkaarella viitataan tosin myös LGBTI-yhteisöön. Sateenkaariemoji on suosittu esimerkiksi lapsettomuudesta kärsivien Instagram-tileillä. Kuvassa 6 näkyy Tim and Celeste -kanavan Instagram-tilin kuva, jossa Celestellä on kaulassaan sateenkaarikoru. Kuvatekstissä Celeste kertoo, miksi päätti valita sateenkaarta esittävän korun ja liittää postaukseen muun muassa hashtagit #ivfsisters, #warriors, #prayingforarainbow sekä #smilethroughthepain. Celesten mukaan ”on erityistä pitää kaulallaan muistutusta omasta vahvuudesta, rakkaudesta ja sinnikkyydestä” (tim.celeste.x, 28.12.2018). Kommenteissa voi puolestaan nähdä lukuisat Celesten seuraajien kommentoimat sateenkaariemojit solidaarisuuden osoituksina ja hyvän onnen toivotuksina (mm. eggymamma; onestopkidspartyshop; jess_saddington). Tällaiset kielelliset valinnat ovat oivallinen esimerkki tahattomasti lapsettomien sosiaalisen median kulttuurista, jossa korostetaan positiivisen ajattelun voimaa ja soturimentaliteettia, etsitään muita samoja koettelemuksia kokeneita naisia ja tuotetaan toiveikasta lapsettomuudesta puhumisen kulttuuria. Sateenkaari, joka yleensä ilmestyy sateen keskeltä, onkin osuva metafora menetyksen ja kenties lapsettomuushoitojen jälkeiselle, uutta alkua edustavalle lapselle. Sateenkaari myös muistuttaa siitä, että menetetty lapsi tai raskaus ei ollut mitätön tai unohdettava vaan osa perhettä ja siihen liittyvää diskurssia.

Kuva 6. Celeste ja sateenkaarikoru. Kuva Tim and Celeste -kanavan Instagram-tililtä.

Vaikka vloggaajalla olisi ollut murheellisia uutisia, kuten viidennestä keskenmenosta kertominen, on sateenkaarivauvan mainitseminen toiveikas lopetus. Seuraavassa lainauksessa näkyy, miten Tim ja Celeste kuvaavat ”emotionaalisesti haurasta” olotilaansa keskenmenon jälkeen kuvatulla videolla. Celesten mukaan he ”pitävät kiinni toivosta, että saavat sateenkaarivauvansa pian”, mikä ylläpitää muutoin murheellisen videon toiveikkuuden ja surun tasapainoa:

Emotionally [we're feeling] a bit fragile obviously, Tim and I, but we'll get there and we're just holding on to that hope that we will get our rainbow baby soon. (Tim and Celeste, Saying goodbye / Our 5th miscarriage, 30.9.2016.)

Suuri osa tarkastelemieni Tim and Celeste -kanavan videoista alkaa kuvalla, johon on kirjoitettu ”Tim and Celeste → Love, life and journey to baby”. Tällainen vakiintunut aloituskuva voi olla tietyn kanavan tunnusmerkki, jolla kuvaillaan kanavan sisältöä ja tyyliä. Tim and Celeste -kanavan aloituskuva kertoo ainakin lapsettomuusaiheeseen vihkiytyneelle katsojalle, että kyse on lapsettomuusvlogista. ”Journey to baby”, ”matka kohti vauvaa”, ei eksplisiittisesti mainitse lapsettomuutta, mutta koska *journey* on lapsettomuudesta puhumisen kulttuurissa vakiintunut termi, on ilmaisu riittävä. Aloituskuvassa mainitaan myös *elämä* ja *rakkaus*, joilla kenties muistutetaan itseä ja katsojaa siitä, että elämässä on muutakin kuin lapsettomuus. Kanavasta luodaan hienovaraisin keinoin paikka, jossa puhutaan lapsettomuudesta, mutta ei ainoastaan siitä tai ainakaan pelkästään negatiiviseen sävyyn.

Lapsettomuudesta kärsivien metaforien käyttöä tutkineet Angela Palmer-Wackerly ja Janice Krieger (2015, 615–619) havaitsivat, että puhuessaan lapsettomuuskokemuksestaan tutkittavat käyttivät

metaforia kuvaamaan vaikeita kokemuksiaan. Lähtiessäni vertaamaan Palmer-Wackerlyn ja Kriegerin havaitsemia metaforia omassa aineistossani esiintyviin metaforiin löysin sekä yhtäläisyyksiä että eroavaisuuksia. Lapsettomia miehiä ja naisia haastatelleet Palmer-Wackerly ja Krieger tunnistivat myös *matkan*, *taistelun* ja *vuoristoradan* metaforat, joita käytettiin samaan tapaan kuin omassa aineistossani. Sen sijaan *työn*, *pelin*, *tasapelin*, *tanssin* tai *kerhon* metaforia ei näkynyt omassa digitaalisen kulttuurin aineistossani. Syitä voidaan etsiä monesta suunnasta, kuten haastatteluaineistosta verrattuna internetpohjaiseen aineistoon, suuremmasta miestutkittavien määrästä tai jopa heidän tutkimuksensa amerikkalaisesta kontekstista.

Palmer-Wackerlyn ja Kriegerin (2015, 616) tutkittavat käyttivät matka-metaforaa kahdesta vastakkaisesta syystä. Ensiksi *matkaa* käytettiin selittämään lapsettomuutta polkuna ja identiteettinä, jota tutkittavat eivät olleet itselleen valinneet. Toiseksi *matkaa* käytettiin kuvastamaan tutkittavien valmiutta antaa lapsettomuuden muuttaa heidän identiteettejään. Tällaiset osin ristiriitaisetkin merkitykset näkyvät myös omassa aineistossani. Tarkastelemissani lapsettomuusvlogeissa *journey* on tyypillisin sana, jolla kuvataan koko lapsettomuuden prosessia ja sen kaikkia vaiheita korostaen sitä, että lapsettomuuden ja lapsettomuushoitojen tie on arvaamaton ja usein vaikea. Journey-sanassa on kuitenkin yleisesti ottaen arvokkuutta ja positiivisuutta: vaikka matka olisi kuinka vaikea, on näköala perillä uurastuksen arvoinen. Seuraavissa lainauksissa journey-sanaa käytetään sekä kuvaamaan lapsettomuuden ahdistavaa ja raskasta puolta että neutraalimmin yleisilmauksena lapsettomuuden kokemukselle:

We found out on Monday that the embryo adoption isn't going to be moving forward -
- It just feels like another crappy thing in our crappy journey. (Ayla and Caleb, Another heartbreak, 9.6.2017.)

Ayla tuo lapsettomuuden vaikeat hetket esille kertoessaan, kuinka suunniteltu alkioadoptio ei toteudukaan. Ayla kuvailee, kuinka uutiset tuntuvat ”jälleen yhdeltä surkealta asialta surkealla matkallamme”, jolloin koko lapsettomuuden kokemus esitetään negatiivisena, ja termiä käytetään ilmeisen katkerasti. Journey-sanan toiveikkuus voi alkaa tuntua naurettavalta jopa sen käyttäjän mielestä, jos asiat menevät toistuvasti pieleen: se saattaa tuntua kääntyvän itseä vastaan pilkkaavana ja teennäisen toiveikkaana.

Seuraavassa Tim and Celeste -kanavan lainauksessa Celeste toivoo katsojien voivan hyvin ”missä ikinä he ovatkaan matkallaan”. Tällainen arkinen onnentoivotus on tyypillinen erityisesti tällä kanavalla: sillä päätetään lähes jokainen video toiveikkaasti ja hyvässä hengessä ja puhutellaan

katsojia lapsettomuudesta kärsivinä. Näin luodaan lapsettomuuspuheen kulttuuria, johon kuuluu solidaarisuuden, yhteisön ja jaetun kokemuksen korostaminen:

I hope you're all doing really well wherever you're at in your journey. (Tim and Celeste, Shocking news following laparoscopy & hysteroscopy surgeries, 2.12.2017.)

Journey-metaforaa käytetään usein kuvaamaan lapsettomuutta polkuna, joka johdattaa ennalta tuntemattomaan paikkaan, mikä näkyy selkeästi seuraavassa Jules Furnessin kommentissa. Perustellessaan vloggaamista lapsettomuudesta hän toteaa, että videot ovat joka tapauksessa merkityksellisiä hänelle, oli lapsettomuushoitojen lopputulos mikä tahansa. Lapsettomuusvlogit ovat Julesin mukaan päiväkirjamainen tapa kuvata koko lapsettomuuden matkaa autenttisesti.

If it [ivf] does work out it would be a lovely diary, and even if it doesn't and we find another family member in some other way, it's just part of the journey. (Jules Furness, Why we need ivf treatment / ivf diary, 6.2.2016.)

Tällainen kommentti tuo näkyväksi sen, miten journey-sanan merkitykseen kiistatta kuuluvat vaikeudet. Jos raskaaksi tulo onnistuu, kuvaillaan vlogeja ”päiväkirjaksi”, mutta jos ei, ne muuttuvat ”osaksi matkaa”. Matkaan kuuluu jotakin ennustamatonta, haasteellista ja usein epätoivottua.

Myös vuoristoradan metaforaa käytetään tyypillisesti vaikeiden ja vaihtelevien elämänvaiheiden kuvaamiseen. Lapsettomuuden kokemuksen arkeen kuuluvat nouseva ja laskeva toiveikkuus, ilon ja innostuksen sekä surun ja pettymyksen vaihtelu ja jatkuvan odottamisen lamaannuttavuus. On siis varsin ymmärrettävää, miksi vuoristoradan metafora on otettu käyttöön lapsettomuudesta puhuttaessa. Tahattoman lapsettomuuden psykologisia vaikutuksia tutkinut Uschi Van den Broeck (2010, 424) kollegoineen tiivistä metaforien käytön lapsettomuuden kokemuksessa. Heidän mukaansa matkan ja vuoristoradan kaltaisten metaforien käyttö on tapa järjeistää ja sanallistaa intensiivisiä tahattoman lapsettomuuden tunteita. Tutkijoiden mukaan vuoristoradan metafora korostaa sitä, että kyydistä ei voi jäädä kesken ajon eikä vauhtia tai suuntaa voi itse muuttaa. Tällöin vuoristoradan metafora korostaa kontrollin ja autonomian puutetta lapsettomuuden kokemuksessa, mistä monissa lapsettomuusvlogeissa puhutaan myös ekspliiittisesti. Kielitieteilijä Karen Kinloch (2018, 96) puolestaan havaitsi tutkiessaan lapsettomuuden diskursseja eri medioissa, että lapsettomuusbloggarit käyttivät maantieteellisiä ja kronologisia metaforia kuvatessaan lapsettomuuden kokemusta. Tällaiset metaforat – kuten journey – alleviivaavat tahattomasti lapsettoman identiteetin siirtymävaihetta, kun liikutaan lapsettomuuden ja vanhemmuuden identiteettien välimaastossa.

Seuraavassa lainauksessa Celeste toteaa ”pitävänsä kiinni toivosta, että tämä uuvuttava vuoristorata päättyisi onnellisesti pian”. Hän täten puhuu lapsettomuuden kokemuksesta näännyttävänä vuoristoratana, jonka päätepistettä ei voi etukäteen tietää. Celeste korostaa silti tässäkin videossa toiveikkuutta sekä eksplisiittisesti sanomalla pitävänsä kiinni toivosta että mainitsemalla onnellisen lopun kuin muistuttaen itseä ja katsojia siitä, että sekin on vielä mahdollisuus.

Holding on to hope that this exhausting rollercoaster of a journey will end happily soon.
(Tim and Celeste, Shocking news following laparoscopy & hysteroscopy surgeries, 2.12.2017.)

On huomionarvoista, että vloggarit harvoin sanovat ”olen uupunut”, vaan he puhuvat uuvuttavasta vuoristoradasta tai matkasta. Tätä voidaan tulkita niin, että vuoristoradalla ja matkalla ajatellaan olevan jokin ennalta määritelty päätepiste: jos jaksaa pysytellä kyydissä tai polulla, tullaan lopulta perille.

Seuraava lainaus on videolta, jolla Celeste näyttää ”vauvalaatikkoonsa” vuosien varrella keräämiään ja saamiaan esineitä. Hän puhuu erityisesti hänelle merkityksellisestä lastenkirjasta, jossa lapsettomuuden vaiheet on kuvattu narratiivina, joka kuitenkin päättyy onnellisesti. Hän kuvailee lapsettomuuden vaikeutta, kipua ja kaipuuta ja toteaa lopuksi lapsettomuuden olevan ”tunteellinen vuoristorata”.

This book just sums it up: it's tough, it's really hard, wanting something sooo bad. The longing runs deep, the pain runs deep. It's such an emotional rollercoaster. (Tim and Celeste, What's in my baby hope box, 15.4.2017.)

Tahattomasta lapsettomuudesta kärsivien vlogeissa näkyy myös muita metaforia ja symboleita. Eräs yllättävimmistä on ananas, josta on tullut ympäri maailmaa tahattomasta lapsettomuudesta kärsivien solidaarisuuden symboli. Esimerkiksi tahattomasti lapsettomien Instagram-tileillä näkee paljon ananasaiheisia koruja, paitoja, tatuointeja ja pinssejä, joita käyttämällä kerrotaan omasta tilanteesta, osoitetaan solidaarisuutta ja tukea muita samassa tilanteessa olevia kohtaan sekä otetaan osaa yhteisöön. Voidaan arvailla, että ananaksesta on tullut lapsettomuuden yhteisöön liitetty symboli muun muassa siksi, että ananaksen syömisen hyödyistä lapsettomuushoitojen aikana liikkuu paljon huhupuhetta sosiaalisessa mediassa. Ananaksen todellisesta hyödystä alkionsiirron jälkeen on minimaalisesti uskomusta vahvistavaa tutkimusta, mutta ananas voi liittyä lapsettomuusyhteisöön myös muista syistä. Lapsettomuusbloggari Jennifer Palumbo (2018) esittää, että ananaksen kova ulkokuori mutta makea sisus edustavat lapsettomuuden kokemusta, jossa on näytettävä vahvalta mutta jossa ihmistä ohjaa halu olla vanhempi. Monet vloggaajat antavat neuvoja

lapsettomuushoitojen onnistumiseen, joista yksi on lähes poikkeuksetta ananaksen syöminen alkionsiirron jälkeen.

Ananas on lapsettomuusvlogeissa ainoa havaitsemani symboli, jota näytetään mutta josta ei aineistoni videoissa juurikaan puhuta. Ayla and Caleb -kanavan Ayla piti kaulassaan ananaskorua vlogissa nimeltä ”I just want to be a mom” ja Tim and Celeste -kanavan negatiivisen raskaustestivideon yhteydessä kuvattiin joulukuusen ananaskoristetta. Ananaksen voidaan tällöin ajatella edustavan toivoa paremmasta tulevast: ananaskoristetta tuskin olisi kuvattu, mikäli raskaustestin tulos olisi ollut positiivinen. Toisaalta Ayla and Caleb -nettikaupan sivuilla ananaksesta sanotaan ainoastaan: “The pineapple represents those of us in the infertility community (or if you just like pineapples).” Ananaksen sanotaan siis edustavan lapsettomuusyhteisöä, “meitä”, jolloin ostaja tietää, että myös paidan myyjä tai suunnittelija mitä todennäköisimmin kärsii lapsettomuudesta. Ananaspaidan kuvausteksti kuitenkin muistuttaa, ettei lapsettomuussymbolien käyttö ole ehdotonta tai vakavaa: symbolia saa käyttää, vaikka vain pitäisit ananaksista. Ananas näkyy myös lapsettomuusvloggaajien Instagram-tileillä sekä Ayla and Caleb- ja Jules Furness -kanavien nettikaupoissa. Ayla and Caleb -kanavan nettikaupan tuotto meni aikanaan lapsettomuushoitojen rahoittamiseen, kun taas Jules Furness korostaa, että kaikki nettikaupan tuotot lahjoitetaan hyväntekeväisyyteen.

Kuva 7. Ananasornamentti joulukuusessa muistuttaa toivosta ja yhteisöstä. Tim and Celeste -kanavan esikatselukuva videosta Live pregnancy test 12 dpo (10.12.2016).

Kuva 8. Ayla and Caleb -nettikaupan ananaspaita.

Infertility warrior on moniulotteinen termi, jota aineistoni lapsettomuusvloggaajat toisinaan käyttävät kuvaamaan itseään ja muita lapsettomuudesta kärsiviä. Lapsettomuusoturi peilaa ajatusta siitä, että lapsettomuudesta kärsivät ovat vahvoja ja periksiantamattomia sodassa sotivia satureita. Soturipuhe vastustaa lapsettomuuden kontrollin tunteen puutetta, kun oman kehon ja identiteetin autonomia sekä elämän jatkuvuus saattaa tuntua uhatulta tai häriityltä. Warrior-termiä käyttivät kaikki kolme tarkastelemaani lapsettomuusvloggaajaa, mutta ananaksen tavoin sitäkään ei välttämättä mainita ääneen. *Warrior* näkyy eniten videoiden otsikoinnissa, painettuna oheistavaroihin sekä videoissa kirjoitettuna lainauksina. Kuvassa 4 näkyy Jules Furnessin suunnittelema ja myymä t-paita, johon on painettu teksti ”warrior”. Videolla nimeltään ”What is infertility? Infertility together” (6.9.2018) Jules kertoo lapsettomuuden kokemuksesta koskettavasti ja toiveikkaasti. Paita ja siihen painettu teksti luo lapsettomuuden kokemuksen ympärille yhteisöä monella tasolla. Yhtäältä soturi on jo sanana voimaannuttavaksi tarkoitettu ja vahvuutta korostava. Soturit taistelevat urhoollisesti hyvän ja oikean asian puolesta: heidän arvissaan ei ole mitään hävettävää. Paitaa myyvän Julesin on myös mahdollista nähdä samainen paita muiden lapsettomuudesta kärsivien yllä sosiaalisen median kautta. Nimettömät kommentoijat muuttuvat todentuntuiseksi yhteisöksi, mikäli heidän päällään näkee itselle merkityksellisen paidan. Samaan aikaan paidan ostava ja sitä käyttävä ottaa osaa lapsettomuusvloggaajien luomaan yhteisöön, jossa itseä ja muita kannustetaan positiivisin sanankääntein.

Kuva 9. Jules Furness warrior-paita päällään videolla What is infertility? Infertility together (6.9.2018).

Jules Furnessin nettikaupassa warrior-paidan kuvausteksti alkaa lauseella ”You my lady are a warrior!”, mikä korostaa sukupuolen roolia soturi-identiteetin suhteen. Myös Ayla and Caleb -kanavan nettikaupassa myydään paitoja, joissa on teksti ”She’s a warrior” ja samanniminen video

löytyy myös heidän vlogikanavaltaan. Alle minuutin mittaisella videolla pyritään inspiroimaan ja tukemaan itseä ja katsojia. Videolla Caleb puhuu voimaannuttavaan sävyyn Aylasta samalla kun mustavalkovideolla näytetään Ayla kävelemässä luonnossa ja nauramassa koiransa ja siskonsa kanssa. Lainauksessa todetaan, kuinka *infertility warrior* on nainen, joka selviytyy ja jatkaa elämää vaikeuksista huolimatta. Lapsettomuusoturi kohtaa pelkonsa päivä toisensa jälkeen suoraselkäisesti ja pelottomasti eikä anna lapsettomuuden nielaista koko elämänsä. Videolla näytetään Ayla kävelemässä moottoritiellä (kuva 5), millä viitataan lapsettomuuden matkaan. Video päättyy omistukseen: ”To Ayla, and all the others that are battling each and every day. You Are Warriors.” Koska videolla puhuva on Caleb ja she-pronimi toistuu, korostaa video warrior-puheen naisille suunnattua luonnetta: lapsettomuusvloggauksen kulttuurissa naiset ovat sodassa taistelevia sotureita, jotka henkisistä ja fyysisistä haavoista huolimatta jatkavat taistelua.

Is there anything she can't handle? She's been broken, she's been knocked down, she's been defeated. She's felt pain that most couldn't handle. She looks fear in the face year after year, day after day. But yet, she never runs, she never hides, and she always finds a way to get back up. She's unbreakable, she's a warrior, she is you. (Ayla and Caleb, She's a warrior, 16.10.2017.)

Kuva 10. Ayla lapsettomuusmatkallaan videolla She's a warrior (16.10.2017).

Tarkastelemissani lapsettomuusvlogeissa käytetään termejä *warrior* (soturi), *fighter* (taistelija), *survivor* (selviytyjä) ja *battle* (taistelu) painottamaan lapsettomuuden ja sen hoidon sotaa muistuttavaa luonnetta. Ilmiötä voidaan lähestyä myös laajemmin selviytymisen diskurssin kautta. Bronwyn Morris (2014, 427) tutkijakumppaneineen sekä Karen Kaiser (2008, 86) havaitsivat tutkiessaan syövästä parantuneita naisia, että osa tutkittavista koki itsensä selviytyjiksi, mutta osa ei tuntenut selviytyjän identiteettiä omakseen. Morris (2014, 434) korostaa, että syövästä selviytyneiden internetryhmät muuttuvat väistämättä ajan myötä homogeenisiksi, kun vain selviytyjiksi itsensä

määrittelevät pysyvät aktiivisina ryhmän jäseninä. Morris havaitsi, että joissain internetin tukiryhmissä käytettiin aktiivisesti termiä ”warrior sisters”, soturiskot. Lapsettomuusvloggaajia tutkittaessa on samaan tapaan otettava huomioon, miten lapsettomuudesta kärsivien internetyhteisöissä identiteetteihin liitetty terminologiat saattavat muuttua homogeenisiksi. Syövästä selviytyneiden käyttämä ”warrior sister” on lähes identtinen lapsettomuudesta kärsivien vloggaajien käyttämien ”ttc sister” ja ”ivf sister” (ks. Esim. Tim and Celeste, What’s in my baby hope box, 15.4.2017) -termien kanssa. Veljeydestä puhuminen puuttuu lapsettomuuskulttuurin kielestä tyystin, joten voidaan pohtia, onko lapsettomuuskulttuurille ominaista naisen lapsettomuuskokemuksen korostaminen (ks. luku 2.1).

Taisteluun liittyvä kielenkäyttö mahdollistaa aineiston – ja laajemmin koko lapsettomuuskulttuurin – tarkastelemisen selviytymisen diskurssin näkökulmasta. Sosiologi Matti Kortteisen (1992) selviytymisen eetos tunnistaa tietyn kaavan puhua selviytymisestä vaikeiden kokemusten jälkeen. Kortteisen mukaan tällainen selviytymisen eetos ”pakottaa puskemaan kovan maailman keskellä” (1992, 301). Toiveikkuuden korostaminen ja sodankäynnin metaforat voidaan nähdä tapana tuottaa lapsettomuudesta puhumisen kulttuurin selviytymisen eetosta. Lapsistaan erillään asuvia äitejä ja heidän selviytymistään tutkinut Kirsi Nousiainen (2004, 133) tiivistää, että selviytymistarinoista on tullut osa kulttuurisia kertomuksia. Nousiaisen mukaan selviytyminen nähdään yhtenä aikakautemme keskeisimmistä ja arvostetuimmista päämääristä. Selviytymistarinan kertomisella voi Nousiaisen mukaan olla kolme erilaista funktiota. Ensimmäiseksi selviytymistarina voidaan nähdä kulttuurisena selitysmallina, jonka avulla elämäkertomusta rakennetaan. Toiseksi se voi toimia yhtenä identiteettiä rakentavana elementtinä ja kolmanneksi se voi olla keino hakea ja saada arvostusta sekä hyväksyntää. Kaikki kolme Nousiaisen tunnistamaa selviytymiskertomuksen vaihetta voidaan tunnistaa myös aineistoni lapsettomuusvloggaajien puheessa siitä huolimatta, että lapsettomuusvlogit tehdään silloin, kun tietoa hoitojen lopputuloksesta ei ole.

Kaikki lapsettomuudesta kärsivät ja sosiaalisessa mediassa toimivat eivät toisaalta kuitenkaan omaksu lapsettomuuteen usein liitettyjä identiteettejä. Kirjailija ja lapsettomuuspodcastin vetäjä Doree Shafrir (2018) kirjoittaa artikkelissaan ”I’m Not An Infertility Warrior” niistä syistä, joiden takia hän ei koe soturi-identiteettiä omakseen. Shafrir korostaa, että ongelma on soturi-sanan kontrollin korostaminen. Tällöin syntyy mielikuva, että olemalla tarpeeksi vahva ja taistelemalla tarpeeksi kovaa voi lapsettomuuden voittaa. Taistelun ja sodan metaforat korostavat siis vihollista ja voittoa eikä kummankaan merkitys ole lapsettomuuden kokemuksessa selvä. Onko vihollinen oma keho tai puoliso? Voitetaanko ainoastaan tulemalla raskaaksi? Shafririn mukaan lapsettomuus tulisi

ennen kaikkea nähdä sairautena, johon liittyvät geenit ja sattuma. Hän kuitenkin toteaa, että sosiaalisen median maailmassa voimaannuttavat hashtagit ovat mieleenpainuvia ja toimivia. Selvästi lapsettomuuden kokemusta – kuten kaikkia inhimillisiä kokemuksia – voidaan artikuloida ja tulkita monella tavalla.

Keskeistä metaforien käytön ymmärtämisessä onkin niiden luonteen monitasoisuuden havaitseminen. Elena Semino kollegoineen (2017, 60) tutki syöpädiagnoosin saaneiden internetfoorumeita ja niissä käytettyjä metaforia. Näilläkin foorumeilla käytettiin taisteluun liittyviä metaforia ja matkametaforaa. Semino tutkijakumppaneineen kuitenkin korostaa, että molempia metaforia käytettiin kuvaamaan vastakkaisia asioita. Matkan metafora saattoi siis korostaa yhtä lailla yksilön autonomiaa ja kontrollia kuin niiden puutetta. *Matka* ei ole itsessään esimerkki tietynlaisesta puhekulttuurista vaan sen avulla voidaan tuottaa tietynlaista lapsettomuudesta puhumisen kulttuuria. Amanda Potts ja Elena Semino (2017, 65) havaitsivat toisessa tutkimuksessaan, että myös lääkärit ja hoitohenkilökunta käyttivät taistelemiseen ja väkivaltaan liittyviä metaforia saattohoito- ja syöpäpotilaiden kanssa. Tällaisten metaforien käytön tarkoitus hoitohenkilökunnan suunnalta on varmasti pyrkiä tuottamaan potilaalle toimijuuden kokemusta, vahvistamaan heidän kokemustaan hoidon tehokkuudesta sekä lääkärien sinnikkyyydestä, mutta kuten Potts ja Semino toteavat, on niiden käyttöä myös kritisoitu potilaille vahingollisena.

Taisteluun ja taistelun voittamiseen liittyy yleensä myös tuurin elementti. Lapsettomuuteen ja lisääntymisteknologiaan keskittynyt tutkija Sheryl De Lacey (2002, 49) toteaa, että lapsettomuuden diskurssissa äitiys ja raskaaksi tuleminen nähdään voittamisena, kun taas kykenemättömyys tulla äidiksi nähdään häviämisenä. De Lacey toteaa, että tällaisessa diskurssissa tuurin tai onnekkisuuden roolia usein korostetaan, mikä saattaa manifestoitua esimerkiksi lotosta puhumisena. Myös omassa aineistossani tällainen puhe oli tyypillistä. Celeste esimerkiksi ihmetteli huonoa tuuriaan toteamalla ”surely our luck is going to change soon” (*Our 5th miscarriage*) sekä retorisella kysymyksellä “how much bad luck can one couple have?” (*Ivf #3 embryo results are back*). Jules Furness puolestaan kuvailee lapsettomuushoitoja lotoksi (“it’s a lottery in itself”) videossaan *Ivf pregnancy test result*.

Lapsettomuudesta puhuttaessa on luonteenomaista käyttää runsaasti lyhenteitä, mikä näkyy myös lapsettomuusvlogeissa. Aineistossani tyypillisimmät lyhenteet ovat lääketieteellisiin toimenpiteisiin tai diagnooseihin liittyviä kuten IVF, FET ja ICSI (in vitro fertilization, frozen embryo transfer, intracytoplasmic sperm injection) sekä jaettujen kokemusten lyhenteitä, kuten esimerkiksi TWW (two week wait, kahden viikon odotus), jolla viitataan alkion siirron jälkeisiin viikkoihin, kun tietoa

raskauden onnistumisesta ei vielä ole. Kaikkein käytetyin vaikuttaa olevan TTC, eli trying to conceive, jolla yksinkertaisesti ilmaistaan sitä, että ihminen yrittää tulla raskaaksi. Joissain lyhenteissä on myös huumoria, kuten esimerkiksi raskaustestien tuloksia ilmaisevissa BFP- sekä BFN-lyhenteissä (big fat positive, iso paksu positiivinen; big fat negative, iso paksu negatiivinen). PUPO, eli ”pregnant until proven otherwise”, korostaa puolestaan lapsettomuusvloggauksen toiveikasta luonnetta. Tällaista lyhennettä käytetään alkionsiirron jälkeen, kun tietoa siirron onnistumisesta ei vielä ole ja naisen voidaan ajatella olevan ”raskaana kunnes toisin todistetaan”.

Lyhenteillä luodaan yhteisöä, jonka sisällä ihmiset tietävät, mitä termeillä tarkoitetaan, ja ne helpottavat arkista viestintää, kun vaikeita lääketieteellisiä termejä ei tarvitse käyttää kokonaisuudessaan. Lyhenteet kenties helpottavat ja nopeuttavat viestintää raskautta yrittävien kesken, mutta vaikeuttavat ulkopuolisten ymmärrystä tilanteesta. Lapsettomien blogeja tutkinut Nancy Ratliff (2009, 128) toteaaakin, että tällaisten yhteisöjen uusien jäsenten täytyy opetella vieras lyhenteiden kieli, mikäli keskusteluun haluaa ottaa osaa. Tällä tavalla kielellä voidaan kutsua samassa tilanteessa olevia mukaan lapsettomien yhteisöön. Katsojien suhteen keskeisessä osassa ei ole välttämättä määrää vaan se, että videot tavoittavat muut lapsettomuudesta kärsivät. Lyhenteillä, kuten myös muilla lapsettomuusvloggauksen piirteillä, tuotetaan omanlaista, tunnistettavaa kulttuuria. Lapsettomuusvlogien tyyli on omaleimaista ja siten myös helposti imitoitavaa, mikä helpottaa uusien lapsettomuusvloggaajien pääsyä tahattomasti lapsettomien sosiaalisen median yhteisöihin.

Metaforilla, symboleilla ja lyhenteillä tuotetaan ja vahvistetaan lapsettomuusvloggaamisen yhteisöön kuulumista, kerrotaan omasta ”lapsettomuusmatkasta” ja valetaan uskoa itseen ja muihin. Tällaiset kielelliset valinnat ovat todella valintoja – eivät vahinko tai sattumaa – ja niillä sanoitetaan sitä, minkälainen kokemus tahaton lapsettomuus on ollut. Lapsettomuuden kokemuksen sanottaminen kertoo omasta kokemuksesta itselle ja muille, ja sillä myös muokataan näkemystä omasta identiteetistä: soturipuhe synnyttää soturin. Narratiiviseen lääketieteeseen keskittynyt Rita Charon (2006, 99) näkee, että metaforilla voidaan ilmaista sellaisia merkityksiä, jotka muutoin karkaisivat sanoja. Taisteluun liittyvät metaforat sekä matkametafora muistuttaa lapsettomuusvlogien katsojaa siitä, että tahaton lapsettomuus ei ole ainoastaan lapsen puutetta: se voi olla elämän kivuliaan kokemus ja särkynyt identiteetti, jonka parantamiseksi tarvitaan yhteisöä, ymmärrystä ja lohdutusta. Seuraavaksi käsittelen lapsettomuusvloggaajien käyttämää inspiroivaa ja toiveikasta kieltä, jolla rakennetaan lapsettomuuden kokemuksen ympärille yhteisöä ja valoa.

3.2 Inspiroiva ja toiveikas puhe

Lapsettomuuden kokemuksesta puhuminen tapahtuu aina tietyn kulttuurisen puheen kontekstissa. Voidaan siis ajatella, että lapsettomuudesta puhumisen kulttuuri on hieman erilaista eri paikoissa ja eri aikoina ja toisaalta lapsettomuusvloggaaminen voidaan nähdä omana minikulttuurinaan. Lapsettomuus ilmiönä ja kokemuksena on yhtäaikaaisesti universaali ja yleinen mutta toisaalta valtavan yksityinen ja spesifi. Tahattomasta lapsettomuudesta puhuttaessa puhutaan samalla arkisesta ja tavallisesta asiasta sekä erityisestä ja yhdestä elämän vaikeimmasta asiasta.

Kulttuurintutkija Ben Highmore (2017, 2) näkee, että tunnelmat ja tunteet tietyn puheenaiheen ympärillä eivät vain tapahdu vaan ne tuotetaan. Vaikka tahaton lapsettomuus tai sen aiheuttama suru ei ole itse aiheutettua, on lapsettomuudesta puhuminen silti myös yhteisöissä ja kulttuurisessa puheessa tuotettua ja toistettua. Selkein esimerkki tietyn tunnelman tuottamisesta lapsettomuusvlogeissa on niissä kuuluva ja näkyvä inspiroiva ja toivoa korostava puhe: toivon korostaminen on myös toivon tuottamista. Highmoren (2017) mukaan sosiaalinen media on tehnyt mahdolliseksi sen, että lähes kuka vain voi osallistua ”mood workiin”, tunnelmia ja tunteita tuottavaan toimintaan. Yksi näkökulma onkin, että tässä luvussa esittelemäni esimerkit aineistoni inspiroivasta ja rohkaisevasta puheesta ovat tällaista tunnetyötä.

Lisääntymisteknologiaa ja siihen liittyvää politiikkaa tutkinut Michael Mulkay (Mulkay 1997, 75) puhuu ”toivon retoriikasta”, jota muun muassa lapsettomuusspesialistit ja -klinikat saattavat käyttää. Toivon retoriikka näkyy omassa aineistossani siinä, miten kaikki aineistoni lapsettomuusvloggaajat tuottavat aktiivisesti toiveikasta puhetta oman ja toisten lapsettomuuden ympärille. He käyttävät inspiroivia ja toivoa tuottavia lainauksia ja päättävät videot positiivisesti. He uskovat (tai sanovat uskovansa) ”lapsettomuusmatkan” päättymiseen onnellisesti, eli raskauteen ja lapseen. Vloggaajat kiittävät tuesta, rakkaudesta ja yhteisöstä, sekä korostavat kiitollisuuden ja positiivisuuden merkitystä lähes jokaisella videolla. Eräällä videollaan Ayla yksinkertaisesti kehottaa katsojia tukemaan muita vaikeina aikoina:

Let's raise each other up when we're down. (Ayla and Caleb, My endometriosis story / Living with a chronic illness, 18.3.2018.)

Jules Furnessin videolla *What is infertility? Infertility together* ei puhuta ääneen, vaan näytetään kameralle yksitellen paperilappuja, joihin on kirjoitettu tekstiä (laput eroteltu /-merkillä). Hän

neuvoo, rohkaisee ja inspiroi kauniin musiikin soidessa niitä, jotka ovat samassa tilanteessa ja pyrkii lisäämään tietoutta lapsettomuudesta:

It's a heart breaking condition / causing painful grieving / of a life society teaches people to expect / a baby in your belly / a partner crying at the birth / a face like yours looking up at you / it's like everyone around you is pregnant / different / with a secret / ashamed / ivf creating losses that hurts so much / that's how I felt anyway / but infertility is normal / 3.5 million / is the amount of people going through it right now in the UK. (Jules Furness, What is infertility? Infertility together, 6.9.2018.)

Jules tunnistaa lapsettomuuden yksinäisyyden, surun ja häpeän, yhteiskunnan odotukset lisääntymisen suhteen ja korostaa lapsettomuuden normaaliutta. Myöhemmin samalla videolla hän sanoo suoraan ”sinä olet normaali” ja ”et ole yksin” puhutellessaan muita lapsettomuudesta kärsiviä. Tällaisella videolla luodaan me-henkeä lapsettomien keskuuteen, ja kommenteista päätellen kyseinen video on otettu innostuneesti ja kiitollisena vastaan. Etenkin Tim and Celeste -kanavalla videoihin on myös liitetty runsaasti kuvia inspiroivista lainauksista, joista joidenkin kohdalla alkuperäinen kirjoittaja mainitaan. Seuraavat neljä lainausta ovat tällaisia kirjoitettuja lainauksia, joita näytettäessä videolla tyypillisesti soi melankolinen musiikki:

Stars can't shine without darkness. (Tim and Celeste, Reflecting on our infertility journey, 29.12.2016.)

Metafora tähdistä pimeydessä heijastaa hyvin lapsettomuusvloggaamisen surullisen ja toiveikkaan sisällön jännitettä. Tällä runollisella lainauksella ilmaistaan, kuinka tähtien kaunista tuiketta ei voi nähdä ilman sitä ympäröivää pimeyttä. Tähdet saattavat siis yhtäältä edustaa kauan odotettua lasta, ja pimeys lapsettomuuden tukahduttavaa kokemusta. Toisaalta tähdellä saatetaan viitata myös lapsettomuudesta kärsivään ihmiseen: soturi ei voi nähdä tai ilmaista omaa rohkeuttaan ilman sotaa. Tähtilainaus muistuttaa epäsuorasti, että lapsettomuutta seurannutta onnea, lasta, osaa arvostaa entistä enemmän, kun tietää, mitä vaihteita se on edellyttänyt. Seuraava lainaus puolestaan korostaa, kuinka uskomalla voi saada aikaan ihmeitä:

Miracles happen to those who believe. If you believe in something with all your heart and mind you bring it to life. (Tim and Celeste, IVF 3 w icsi, egg retrieval, 31.5.2017.)

Tällaiset lainaukset korostavat uskon ja positiivisen ajattelun voimaa sekä sitä, kuinka vaikeista kokemuksista voi vielä saada jotakin hyvää. Uskosta puhuminen ei kuitenkaan välttämättä viittaa kristinuskoon, vaan ylipäätään luottamukseen siitä, että omalla asenteella voi saada todellisia

muutoksia aikaan. Aineistoni vloggaajat eivät mainitse varsinaista uskontoaan juuri ollenkaan, mutta esimerkiksi universumin voimaan luotetaan (ks. esim. Tim and Celeste, Live pregnancy test 12dpo, 10.12.2016). Lainauksilla tuotetaan autonomiaa ja korostetaan omaa roolia, kun omalla suhtautumisella voi muuttaa matkan tunnelmaa ja jopa lopputulosta. Toisaalta juuri tällaisten lainausten suosio ja tarve lapsettomien yhteisössä kertoo autonomian puutteen kokemuksesta, muuten niille tuskin riittäisi yleisöä.

Seuraava lainaus ilmaisee, kuinka ihminen on kykenevä rakastamaan, vaikka tätä olisi sattunut kovasti. ”Ihailen sydäntäni tämän vuoksi”, lainaus tähdentää, millä selkeästi muistutetaan lapsettomia heidän voimavaroistaan ja toisaalta kerrotaan kaikille muille, miksi lapsettomia voi ja tulee ihailla. Lainauksen mukaan myös – ja etenkin – lapsettomat voivat olla ylpeitä siitä, miten ovat kestäneet koettelemukset ja säilyttäneet kykynsä rakastaa:

I’ve been hurt so bad and I still love so hard. I admire my heart for that. -alex elle. (Tim and Celeste, I needed a break / Life after failed ivf cycles and multiple miscarriages, 6.11.2017.)

Joillain lainauksilla tuotetaan kiitollisuutta omaa tilannetta kohtaan ja muistutetaan omasta sitkeydestä ja pystyvyydestä, kuten Celeste tekee. Elämä ei ole automaattisesti hyvää juoksevan veden, ruoan tai vaatteiden myötä, mutta lapsettomuusvloggaajat tuntuvat huomauttavan, että niiden tiedostaminen voi lisätä onnea. Tällaiset lainaukset saavat joskus jopa mantranomaisia sävyjä, kun vaikeassa tilanteessa olevat, kiistattoman surulliset vloggaajat toistelevat omaa kiitollisuuttaan:

I woke up. I have clothes to wear. I have running water. I have food to eat. Life is good. I am thankful. (Tim and Celeste, Natural FET cycle, 19.11.2016.)

Inspiroivaa sisältöä voidaan toki tuottaa muutenkin kuin eksplisiittisesti rohkaisevia sanoja sanomalla tai näyttämällä. Jina Huh tutkijakumppaneineen (2014, 23:8) havaitsi tutkiessaan kroonisesti sairaiden ihmisten vlogeja ja niiden kommenttikenttiä YouTubessa, että vaikeuksien kuvaaminen videolle ja niistä puhuminen koettiin inspiroivana. Nämä vloggaajat kuvasivat kameralle huonoja hetkiään tai muistelivat niitä jälkikäteen toivoen, että joku kokisi ne voimaannuttaviksi. Videoiden saamat kommentit korostivat tällaisten videoiden tukea antavaa ja inspiroivaa luonnetta. On kuitenkin huomattava, että tutkimuksen vloggaajat usein kertoivat tapahtumista tai julkaisivat videomateriaalia vaikeista hetkistä, kun tilanne oli jo mennyt parempaan suuntaan. Tämä eroaa

lapsettomuusvloggaamisen luonteesta, missä päinvastoin vaikuttaa olevan tyypillistä kertoa tilanteesta varsin reaaliaikaisesti.

Toiveikkaan diskurssin ihanne näkyy aineistossani myös siinä, miten vloggaajat suhtautuvat sen puuttumiseen. Lapsettomuusvloggaajat pyytelevät anteeksi sellaisia videoita, joissa on ainoastaan huonoja uutisia ja saattavat painottaa haluaan tuottaa positiivista sisältöä vlogikanavalleen. Videossa Defeated Ayla puhuu velvollisuudentunteestaan ylläpitää vahvuuden vaikutelmaa:

I feel like I need to stay strong for you guys and so I feel like I need to be that for you and I want to be that for you, but I'm scared that I'm not and I'm afraid to fail. (Ayla and Caleb, Defeated, 4.1.2018.)

Ayla puhuu samanaikaisesta halustaan ja paineestaan näyttää vahvalta katsojien silmissä ja pelosta, että hän epäonnistuu tässä tehtävässä. Syntyy vaikutelma siitä, että Aylan tehtävä olisi edustaa kaikkia lapsettomia ja heidän asenteitaan. Samalla videolla Ayla puhuu myös siitä, kuinka hänestä tuntuu pahalta, että katsojat eivät saa ”onnellista loppua”, kun videot eivät muutu positiivisempaan suuntaan:

I am still making videos on YouTube and still sharing my story and still sharing my journey, but there's nothing to show for it and I feel like bad about that, that I'm not providing that for you guys, that you guys aren't getting that happy ending. (Ayla and Caleb, Defeated, 4.1.2018.)

Myös Celeste pyytää katsojilta anteeksi sitä, ettei hänellä ole antaa katsojille parempia uutisia päivittäessään heitä tapahtumista:

I'm sorry it's not more of a positive update. (Tim and Celeste, IVF 3 w icsi, fertilization report, 2.6.2017.)

Voidaankin pohtia, onko lapsettomuusvloggaaminen palveluammatteihin verrattavissa oleva työ, johon kuuluu tietynlaisen tunnelman – ja jopa narratiivin – tuottaminen. Monissa videoissa puhutaan jumissa olemisen tunteesta, mikä tuntuu heijastuvan myös videoiden tekemiseen: lapsettomuusvloggaajat haluaisivat yhtäaikaaisesti tuottaa sisältöä, joka on raakaa, autenttista ja rehellistä mutta joka myös antaisi katsojalle tyydyttävän tunteen onnellisesta lopusta. Voidaan ajatella, että mikäli lapsettomuusvloggaajan yksi motiivi videoiden tekemiseen on muiden samassa tilanteessa olevien rohkaiseminen, olisi positiivinen sisältö tarkoituksenmukaista. Toisaalta YouTube katsomistilastot saattavat kertoa päinvastaista, mistä Jules Furness ainoana myös puhuu. Hän toteaa, miten loukkaavalta saattaa tuntua, kun katsotuimmat videot ovat niitä, joissa asiat

menevät pieleen. Julesin mukaan tämä ilmiö vähentää hänen kokemustaan YouTube-yhteisöllisyydestä ja saa sen tuntumaan sensaatiohakuiselta paikalta:

You see that the views are higher when things go wrong and that kind of hurts sometimes, 'cause it doesn't make it feel as much like a community where we're supporting each other it makes it feel more like a sensationalist thing where people only want to watch when things are going wrong in your life and that has made it hard -- at the same time I love you guys and the support you guys have given over this. (Jules Furness, Ivf pregnancy test result / I do not recommend Gynem clinic, 3.11.2016.)

Jules toteaa, kuinka surullisten videoiden suosio vähentää hänen tunnettaan YouTube-yhteisöllisenä paikkana, jossa kukin tukee toisiaan. Lapsettomuusvloggaaminen ja sen ympärille muodostunut yhteisö tuntuvat siis sekä antavan vloggaajille tukea ja voimaa että paineita tietyn tarinan ja tunnelman tuottamisesta. Koska lapsettomuusaiheiset videot ovat luonnollisesti hengeltään usein murheellisia, voidaan toiveikkaalla puheella kompensoida sisällön negatiivisuutta. On toki selvää, että positiivinen asenne ja puhetapa lapsettomuuden suhteen voi myös muokata omaa todellisuutta toiveikkaampaan suuntaan, vaikka lasta ei vielä kuuluisikaan.

Suosittujen YouTube-vloggaajien negatiivisten tunteiden ilmaisua tutkineet Rachel Berryman ja Misha Kavka (2018) kuitenkin havaitsivat samankaltaisia piirteitä myös sellaisissa vlogeissa, jotka käsittelivät lapsettomuuden sijaan muita aiheita. Berryman ja Kavka toteavat, että vloggaajien itkiessä tai ollessa ahdistuneita he pyytelivät sitä anteeksi, kuin korostaen negatiivisen ilmapiirin poikkeuksellisuutta heidän kanavallaan. Tutkijat korostavat, että tällaisella näennäisen negatiiviisella sisällöllä voi olla monia positiivisia vaikutuksia, joista tärkeimpänä vloggaajat vaikuttavat pitävän autenttisuuden ja rehellisyyden vaikutelmaa. Berryman ja Kavka näkevät, että itkemisvideoiden saamat kommentit näyttävät vloggaamisen performatiivisuuden, kun yhteisöllisyyttä artikuloidaan ja uudelleenartikuloidaan videoissa ja kommenteissa. Heidän mukaansa tästä seuraa ”paradoksinen eristyksissä olevien yhteisö” (2018, 91).

Voi siis olla, että negatiivisen sisällön pahoittelu ei ole pelkästään lapsettomuusvloggaamisen tyypillinen piirre, vaan ylipäättään osa YouTube-kulttuuria. Siinä missä Berryman ja Kavka esittävät vloggaajien negatiivisten tunteiden näyttämisen sekä niiden anteeksi pyytämisen jokseenkin laskelmoituna, voi lapsettomuusvloggaajien sama tyyli olla suurimmaksi osin imitoitua käytöstä.

Lopuksi esittelen lapsettomuusvloggaajien tapaa puhua ajasta ja odottamisesta. Lapsettomuus on kuormittavaa monella tasolla: emotionaalisesti, sosiaalisesti, fyysisesti ja taloudellisesti.

Tarkastelemani lapsettomuusvloggaajat puhuvat omana kategorianaan lisäksi odottamisen vaikeudesta ja jumissa olemisen tunteesta. Eräällä Ayla and Caleb -kanavan videolla Caleb toteaaakin, että jos voisi kuvailla lapsettomuutta yhdellä sanalla, se olisi odottaminen (Always waiting, 9.8.2017). Odottaminen ja ajan kuluminen liittyvät kiinteästi lapsettomuuden kokemuksen kaikkiin osa-alueihin, kuten taloudelliseen stressiin, kun pitkät lapsettomuushoidot tarkoittavat myös suurempia kuluja. Sosiaalista stressiä ajan kuluminen luo, kun ystävät ympärillä saavat mahdollisesti lapsia ja pääsevät eteenpäin elämässään, kuten monet lapsettomuusvloggaajat asian ilmaisevat. Seuraavassa lainauksessa Ayla kuvaa kokemustaan siitä, että ympärillä olevat kyllästyvät kuulemaan samasta asiasta ja miten surulla tuntuu olevan määräaika:

We've been through this for so long that I feel like other people are sick of hearing me talk about it -- like I'm not supposed to be sad anymore. (Defeated, Ayla and Caleb, 4.1.2018.)

Odottamisen raskauden ymmärtämiseksi tulee tarkastella lapsettomuuden hoitoa ja sen eri vaiheita kokonaisuudessaan. Tyypillisesti lapsettoman pariskunnan hoito alkaa, kun raskauden yritystä on jo takana vähintään 12 kuukautta. Lääkärikäyntien varaaminen, lääkitysten aloittaminen ja vaikutusten odottaminen sekä lopuksi varsinaiseen hoitoon pääsy kestää lyhyimmilläänkin kuukausia. Lopulta odottaminen kulminoituu kahden viikon odotukseen (tww), kun hoitojen onnistumisen tulosta odotetaan. Mikäli hoito ei ole onnistunut, aloitetaan kaikki alusta, mikä usein tarkoittaa uusien tutkimusten tekemistä ja rahan säästämistä seuraavia yrityksiä varten. Seuraavassa lainauksessa Ayla yksinkertaisesti toteaa, miten odottaminen saa hänet hulluksi:

The wait period drives me crazy, it's so difficult. (Always waiting, Ayla and Caleb, 9.8.2017.)

Odottamisesta puhumisen lisäksi odottamiseen liittyviä tunteita säädellään myös muilla tavoin. Ayla and Caleb- ja Tim and Celeste -kanavilla odottamiseen liittyviä inspiroivia lainauksia käytetään runsain määrin. She waits patiently -videon lainaukseen on kirjoitettu ”She waits patiently through the storm / for the life she knows she deserves in her heart”. Ayla esitetään tällöin myrskyn ohimenoa odottavana kärsivällisenä naisena, vaikka hän päinvastoin puhuu toistuvasti odottamisen piinallisuudesta. Tällä tavoin kärsivällisyyden ominaisuus ja kärsivällisyyden kokemus heijastetaan Aylaan, mikä kenties tuottaa myös tällaista todellisuutta.

Kuva 11. Inspiroiva lainaus Ayla and Caleb -kanavan videosta She waits patiently (30.1.2017).

Lopuksi voidaan todeta, että lapsettomuusvloggaamisen kielelliset piirteet ja niiden avulla luodut merkitykset ovat monitasoisia ja vaihtelevia, mutta toisaalta usein homogeenisiä siitä huolimatta, että aineisto koostuu eri puolilta maailmaa kotoisin olevien ihmisten videoista. Jules Furness kuvailee lapsettomuudesta puhumisen vaikeutta todetessaan, ettei lapsettomuuden kokemukselle ole tyhjentävää sanaa. Hänen mukaansa kyse on viime kädessä menetyksestä, jonka voidaan ajatella tarkoittavan raskauden, lapsen tai tietyn tulevaisuuden ja unelman menettämistä.

I don't think it's miscarriage, I don't think it's a failed medical procedure, I think we're somewhere in the middle that just sadly doesn't have a name, but it's all just about loss. (Jules Furness, What is infertility? Infertility together, 6.9.2018.)

4. Lapsettomuusvloggaamisen kulttuuri

Tutkimukseni tavoite on ollut selvittää, minkälaista lapsettomuusvloggaamisen kulttuuri on ja miten siinä näkyvät sukupuolen, vanhemmuuden ja kehoisuuden teemat. Olen lisäksi eritellyt ja tulkinnut, minkälaista lapsettomuuden kokemuksen sanoittaminen on analysoimissani YouTube-vlogeissa. Lapsettomuudesta puhumisen kieli on samanaikaisesti sekä voimaannuttavaa että lääketieteellistä ja ammentaa metaforista, lyhenteistä ja symboleista. Kaikki aineistoni vlogikanavat viljelivät puheissaan sanoja *matka* (journey) ja *soturi* (warrior), ja osa heistä käytti *sateenkaarta* (rainbow), *ananasta* (pineapple) ja *vuoristorataa* (rollercoaster) kuvaamaan lapsettomuuden kokemusta tai lapsettoman naisen identiteettiä. Juuri naisen kokemuksen korostaminen sekä kielen että varsinaisen sisällön tuottamisen osalta onkin yksi keskeisimmistä havainnoistani: lapsettomuusvloggaamisen kulttuuri on kiistatta naisten rakentamaa ja ylläpitämää.

Yhteistä ja merkillepantavaa aineistoni vlogikanavissa on, että kaikki ottavat osaa kokemuksen sanoittamiseen inspiroivalla ja positiivisella tavalla siitä huolimatta, että vlogeista kumpuaa lapsettomuuden tuska, yksinäisyys sekä vloggaajien ajoittainen uupumus tilanteen edessä. Kaikki aineistoni naisvloggaajat ottavat osaa identiteettikeskusteluun: he kokevat olevansa äitejä ilman lapsia ja toivovat tätä tunnustusta myös muilta. He kokevat kuuluvansa lapsettomien äitien digitaalisessa tilassa muodostamaan heimoon ja kutsuvat mukaan myös muita samassa tilanteessa olevia.

Äitiys on lapsettomuusvloggaajien toivottu yksilöidentiteetti, kehoellinen haave ja tapa olla osa sukupolvien jatkumoa. Se avaa oven ”toiseen huoneeseen” (Nelson 2009), johon lapsettomuusvloggaajat kokevat sydämessään kuuluvansa. Voidaan ajatella, että lapsettomuusvloggaajat yrittävät videoillaan sanoa, ettei tuohon huoneeseen pääsy voi olla hedelmällisyydestä kiinni – ja jos on, sen määrittelyä ja rajoja tulee muuttaa. ”Äiti sydämeltään” on vloggaajien kompromissi oman identiteettinsä suhteen: se ei ole äitiyttä, jossa konkretisoituvat vaipat, soseet tai koulutehtävät, mutta se on äitiyttä, jota määrittelee rakkaus ja loppumaton ikävä.

Lapsettomuusvlogien narratiivisuus on myös niille ominainen piirre. Kolmen kanavan naisista vain Ayla on vlogien tekemisen aikana tullut raskaaksi ja synnyttänyt – Aylan ja Caleb vlogikanava on myös kasvanut eniten. Positiiviset uutiset ja katsojamäärien lisääntyminen ovat toisiaan vahvistava

kierre, joka tuottaa omanlaistaan positiivisen jakamisen kulttuuria. Edelleen lapsettomat Tim ja Celeste ovat hiljentyneet päivittämään kanavaansa vain silloin tällöin, ja Jules Furness -kanava on sellaisenaan poistettu kokonaan. Paine jakaa tietty tarina – tai edes tietynlainen tarinan tunnelma – välittyy vahvasti vlogien sisällöstä. Inspiroivat lainaukset, voimaannuttavien soturi-termien käyttö ja huonojen uutisten anteeksipyytely kertovat siitä, että optimistinen sisältö on vloggaajien tavoite ja osa lapsettomuusvloggaamisen kulttuuria. Toisaalta positiiviseen keskittyminen voi todella tuoda synkkään tilanteeseen lohtua.

Kehoihin liittyvät tunteet ja terveydestä puhuminen ovat vloggareiden puheissa yhteenkietoutuneita sukupuolen ja vanhemmuuden kaipuun kanssa. Kehollisuus on lapsettomuusvloggareille herkkä aihe, ja ajoittain he paljastavat kehoihinsa liittyviä pettymyksen ja epänormaaliuden tunteita. Kehomme ovat kulttuurin merkitsemiä, ja lapsettomien naisten kehoihinsa liittämistä tunteista heijastuvat yhteiskuntamme ihanteet: hedelmällisyys, terveys, vahvuus ja kehon kyvykkyys. Aineistoni lapsettomat naiset tuntevat kehonsa epäonnistuneiksi ja tottelemattomiksi – siitäkin huolimatta, että he ovat tehneet kaikkensa saadakseen lapsia. Äitiyden pohjaton haave ruumiillistuu juuri raskauden, synnytyksen ja imetyksen kokemuksiin, kun lapsettomuusvloggarit surevat äitiyden kehollisen kokemuksen mahdollista menetystä. Tarkka lääketieteellinen puhe diagnooseista ja hoitovaihtoehtoista voidaankin nähdä tapana puhua omista kehoista epätunteellisesti ja aktiivista roolia korostaen.

Vaikka aineistostani voidaan löytää monia yhteisiä piirteitä, on kanavien välillä myös eroja. Ayla and Caleb -kanava on eritoten tunteista puhuva ja rohkeasti negatiivisia tunteita esiin tuova. Tim and Celeste puolestaan näyttäytyy voimakkaasti terveyteen ja lapsettomuuden hoitoihin keskittyneenä, tietoa ja informaatiota jakavana kanavana, jossa tunteista puhuminen on implisiittisempää ja usein inspiroivin lainauksin tehtyä. Jules Furness puhuu sekä tunteista että jakaa tietoa, mutta kokee selvästi ristiriitaisia tunteita vloggaamisen julkista luonnetta kohtaan: tutkielman teon aikana hän vaihtoi pelkästään Instagram-nimeään neljästi ja poisti ja palautti osan tai kaikki lapsettomuusaiheiset videonsa useasti. Jules Furnessin kanavan tunnelma poikkeaa muista siinä, että hän ei äitinä tuskaille äitiysidentiteetin puuttumisen kanssa vaan raskauden, synnytyksen ja imetyksen kehollisten kokemusten menetyksen kanssa.

Viikoittain tai kuukausittain kuvatut ja julkaistut videot muodostavat helminauhan, jonka myötä ”lapsettomuusmatkaa” voi katsoa taaksepäin ja tulevaisuutta visioida eteenpäin. Tällainen tapa nähdä oma elämä voi olla eheyttävää ja terapeutista, mutta se luo myös paineita: voiko koruun kuulua

mätiä, rikkinäisiä tai puuttuvia helmiä? Kyllä, mutta koru on saatava lopulta kaulaansa. Lapsettomuusvloggaamisen kenttä tarvitsee esimerkkejä siitä, miten ihminen voi jatkaa elämäänsä ja löytää siihen uusia merkityksiä, jos lapsen hankinta ei lopulta onnistu. Aineistoni vloggaajat vaikuttavat kipuilevan sen kanssa, että ainoa tapa saada tarinalle hyväksyttävä päätös on onnistunut raskaus. Yksi mahdollinen lähestymistapa jatkotutkimukseen voisi olla tutkia sellaisia lapsettomuudesta julkisesti puhuneita vloggaajia tai bloggajia, jotka eivät ole lopulta saaneet lasta. Tutkimukseni aineistolähtöisyys on mahdollistanut sen, että videoiden sisältö ja niissä ilmaistut ajatukset ovat päässeet keskiöön – olisi kuitenkin tärkeää myös kysyä vloggaajilta suoraan, minkälainen kokemus lapsettomuus ja toisaalta lapsettomuusvloggaaminen on heille ollut. Miehen roolin, ja oikeammin sen puutteen, tarkastelu lapsettomuusvloggaamisessa on myös jäänyt tässä tutkimuksessa vähemmälle, koska sen tutkiminen vaatisi muuta aineistoa kuin naisten kuvaamaa ja tuottamaa vlogisisältöä.

Lapsettomuusvloggaajat eivät halua tuntea puutteellisuuden tai epänormaaliuden tunteita siitä, että ovat lapsettomia, mutta tuntevat usein niitä silti. Lapsettomuusvlogeissa ihmiselämän tunnistettavat ja usein keskenään ristiriitaiset tunteet näkyvät kirkkaasti. Ankaruus ja pettymys omaa kehoa kohtaan, mutta toisaalta halu olla armollinen ja kiitollinen; vahvuutta ja sitkeyttä ilmaiseva soturipuhe, mutta toisaalta kiistattoman murheellinen sisältö ja vloggaajien kommentit jaksamisen rajallisuudesta; sosiaalisen median vahvistamat kateellisuuden tunteet, mutta toisaalta juuri internet-yhteisöjen tarjoaman tuen, tiedon ja sisarkunnan tärkeyden korostaminen. Lapsettomuusvloggaajat ovat koskettavan monikerroksisia ja epätäydellisiä ja heidän alati muuttuviin tunteisiinsa on helppo samastua.

Lapsettomuusvlogit ovat tapa järkeistää lapsettomuuden kokemusta ja löytää vlogiyhteisöstä lohtua. Vlogien avulla lapsettomuudesta kärsivä voi luoda elämästään ja tilanteestaan edes jonkinlaisen narratiivin, vaikka sen kulku ei olisikaan haaveiden ja odotusten mukainen. Lapsettomuusvloggaajat haluavat tulla nähdyiksi ja kulluiksi; tavoite on näyttää lapsettomuuden surun kokonaisvaltaisuus jäämättä itse jumiin katkeroituneen naisen rooliin. Naisen kokemusta korostava kieli – sekä vloggaaminen laajemmin tekona – korostaa lapsettoman naisen subjektiivisen kokemuksen tärkeyttä ja tarpeellisuutta: soturi ei pyytele anteeksi, piiloudu tai tunne häpeää. Soturilla ei ole mitään hävettävää.

Lähdeluettelo

Ensisijainen aineisto

Ayla and Caleb. YouTube-kanava.

<https://www.YouTube.com/channel/UCLOJxwZPSEVTT8rzk3sLNsg>. (Linkki tarkistettu 17.4.2019.)

Tim and Celeste. YouTube-kanava.

<https://www.YouTube.com/user/celesteraynor>. (Linkki tarkistettu 17.4.2019.)

Jules Furness. YouTube-kanava. Poistettu.

<https://www.youtube.com/user/julesfurness>. (Linkki tarkistettu 17.4.2019)

Muu aineisto

Aylasophia. Instagram-tili. [Instagram.com/aylasophia](https://www.instagram.com/aylasophia).

<https://www.instagram.com/aylasophia/?hl=en> (Linkki tarkistettu 17.4.2019.)

Tim and Celeste. Instagram-tili.

<https://www.instagram.com/tim.celeste.x/?hl=en>. (Linkki tarkistettu 17.4.2019.)

Justlittlejules. Instagram-tili. Poistettu.

<https://www.instagram.com/justlittlejules/?hl=en>. (Linkki tarkistettu 17.4.2019.)

Hopesquad. Jules Furness -kanavan internet-kauppa.

<https://hopesquad.co.uk/shop>. (Linkki tarkistettu 17.4.2019.)

Ayla and Caleb. Ayla and Caleb -kanavan internet-kauppa.

<https://shop.spreadshirt.com/AylaandCaleb/>. (Linkki tarkistettu 2.4.2019.)

Tutkimuskirjallisuus

Abbey, Antonia 2000. Adjusting to Infertility. Teoksessa *Loss and trauma: General and close relationship perspectives*. J. Harvey & E. Miller (toim.), 331–41. Routledge, New York.

Acker, Joan, Barry, Kate & Joke Esveld 1981. ”Feminism, Female Friends, and the Reconstruction of Intimacy”. *Research in the Interweave of Social Roles* 2.

Adair, Lora E., Brase, Gary L., Akao, Karen & Jantsch, Mackenzie 2014. ”#babyfever: Social and Media Influences on Fertility Desires”. *Personality and Individual Differences* 71: 135–39.

Allan, Helen T. 2005. ”Gender and Embodiment in Nursing: The Role of the Female Chaperone in

- the Infertility Clinic". *Nursing Inquiry* 12 (3): 175–83.
- Allison, Jill 2010. "Grieving Conceptions: Making Motherhood in the Wake of Infertility in Ireland". *Journal of the Motherhood Initiative for Research and Community Involvement* 1 (2): 219–31.
- Becker, Gay 1994. "Metaphors in Disrupted Lives : Infertility and Cultural Constructions of Continuity". *Medical Anthropology Quarterly* 8 (4): 383–410.
- Becker, Gay 1997. *Disrupted Lives: How People Create Meaning in a Chaotic World*. University of California Press, Berkeley.
- Bell, Ann V. 2015. "Overcoming (and Maintaining) Reproductive Difference: Similarities in the Gendered Experience of Infertility". *Qualitative Sociology* 38 (4): 439–58.
- Berryman, Rachel & Kavka, Misha 2018. "Crying on YouTube: Vlogs, Self-exposure and the Productivity of Negative Affect". *Convergence: The International Journal of Research* 24(1), 85-98.
- Boivin, Jacky, Bunting, Laura, Collins John A. & Nygren Karl G. 2007. "International Estimates of Infertility Prevalence and Treatment-seeking: Potential Need and Demand for Infertility Medical Care". *Human Reproduction* 22 (6): 1506–12.
- Brase, Gary L. & Brase, Sandra L. 2012. "Emotional Regulation of Fertility Decision Making: What is the Nature and Structure of 'baby fever'?" *Emotion* 12 (5): 1141–54.
- Broeck, Uschi Van den, Emery, Marysa, Wischmann, Tewes & Thorn, Petra 2010. "Counselling in infertility: Individual, couple and group interventions". *Patient Education and Counseling* 81 (3): 422–28.
- Burgess, Jean & Green, Joshua 2009. *Youtube: Online Video and Participatory Culture*. First edit. Polity Press, Cambridge.
- Burgess, Jean & Green, Joshua 2018. *Youtube: Online Video and Participatory Culture*. Second edit. Polity Press, Cambridge.
- Bute, Jennifer J. 2009. "Nobody Thinks Twice About Asking": Women with a Fertility Problem and Requests for Information". *Health Communication* 24 (8): 752–63.
- Butler, Judith 1990. "Gender trouble, feminist theory, and psychoanalytic discourse". Teoksessa *Feminism/Postmodernism*. Toimittanut L. Nicholson. Routledge, New York.
- Butler, Judith 2004. *Undoing Gender*. Routledge, New York.
- Charon, Rita 2006. *Narrative Medicine: Honoring the Stories of Illness*. Oxford University Press, New York.
- Charpentier, Sari 2001. *Sukupuoliusko. Valta, sukupuoli ja pyhä avioliitto lesbo- ja homoliittokeskustelussa*. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi.

- Chi, Michelene T. H. 1997 "Quantifying Qualitative Analyses of Verbal Data: A Practical Guide". *The journal of the learning sciences* 6 (3): 271–315.
- Epstein, Yakov M. & Rosenberg, Helane S. 2005. "Depression in primary versus secondary infertility egg recipients". *Fertility and Sterility* 83 (6): 1882–84.
- Ettorre, Elizabeth 2002. *Reproductive genetics, gender and the body*. Routledge, London.
- Eugster, A. & Vingerhoets A. J. J. M. 1999. "Psychological aspects of in vitro fertilization: A review". *Social Science and Medicine* 48 (5): 575–89.
- Freeman, Ellen W., Boxer, Andrea S., Rickels, Karl, Tureck, Richard & Mastroianni, Luigi Jr. 1985. "Psychological evaluation and support in a program of in vitro fertilization and embryo transfer". *Fertility and sterility* 43 (1): 48–53.
- Frobenius, Maximiliane 2014. "Audience design in monologues: How vloggers involve their viewers". *Journal of Pragmatics* 72: 59–72.
- Gayle, Rubin 1975. "The Traffic in Women: Notes on the "Political Economy" of Sex". Teoksessa *Toward an Anthropology of Women*, Rayana R. Reiter (toim.), 157–210. Monthly Review Press, New York.
- Greil, Arthur L., Leitko, Thomas A. & Porter, Karen L. 1988. "Infertility: His and Hers". *Gender and Society* 2 (2).
- Greil, Arthur L., Slauson-Blevins, Kathleen & McQuillan, Julia 2010. "The experience of infertility: A review of recent literature". *Sociology of Health and Illness* 32 (1): 140–62.
- Harrison, Katherine 2014. "Online negotiations of infertility: Knowledge production in (in)fertility blogs". *Convergence* 20 (3): 337–51.
- Hexem, Kari R., Mollen, Cynthia J., Carroll, Karen, Lancot, Dexter A. & Feudtner, Chris 2011. "How Parents of Children Receiving Pediatric Palliative Care Use Religion, Spirituality, or Life Philosophy in Tough Times". *Journal of Palliative Medicine* 14 (1): 39–44.
- High, Andrew C. & Steuber, Keli Ryan 2014. "An Examination of Support (In)Adequacy: Types, Sources, and Consequences of Social Support among Infertile Women". *Communication Monographs* 81 (2): 157–78.
- Highmore, Ben 2017. *Cultural Feelings: Mood, Mediation and Cultural Politics*. Routledge, New York.
- Huh, Jina, Liu, Leslie S., Neogi, Tina, Inkpen, Kori & Pratt, Wanda 2014. "Health Vlogs as Social Support for Chronic Illness Management". *ACM Transactions on Computer-Human Interaction* 21 (4): 1–31.
- Inhorn, Marcia C. & Patrizio, Pasquale 2014. "Infertility around the globe: New thinking on gender, reproductive technologies and global movements in the 21st century". *Human Reproduction*

Update 21 (4): 411–26.

Kaiser, Karen 2008. "The meaning of the survivor identity for women with breast cancer". *Social Science and Medicine* 67 (1): 79–87.

Kinloch, Karen 2018. A corpus-assisted study of the discourses of infertility in UK blogs, news articles and clinic websites. Väitöskirja. Lancaster University.

Klitzman, Robert 2018. "Impediments to communication and relationships between infertility care providers and patients". *BMC Women's Health* 18 (1): 1–13.

Kortteinen, Matti 1992. *Kunnian kenttä: suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona*. Hanki ja jää, Hämeenlinna.

Kuhmonen, Petri 1997. Kehollisuus ja luonto: Näkökulmia fenomenologiseen ajatteluun. Lisensiaattityö. Jyväskylän yliopisto.

Lacey, Sheryl De 2002. "IVF as lottery or investment: Contesting metaphors in discourses of infertility". *Nursing Inquiry* 9 (1): 43–51.

Lange, Patricia G. 2007. "Publicly private and privately public: Social networking on YouTube". *Journal of Computer-Mediated Communication* 13 (1): 361–80.

Letherby, G. 2002. "Childless and Bereft?: Stereotypes and Realities in Relation to 'Voluntary' and 'Involuntary' Childlessness and Womanhood". *Sociological Inquiry* 72 (1): 7–20.

Lindemann, Katy 2018. "I'm a feminist. So why does infertility make me feel like a failure?" *The Guardian*, 2.11.2018.

Lindfors, Anne 2012. "Tahaton lapsettomuus". Teoksessa *Ei kenenkään äiti*, Hanna Parviainen (toim.), 269–95. Atena, Jyväskylä.

Malik, Sumaira H. & Coulson, Neil S. 2010. "Coping with infertility online: An examination of self-help mechanisms in an online infertility support group". *Patient Education and Counseling* 81 (2): 315–18.

Malin, Maili 2006. Biovalta, toiseus ja naisten toimijuus hedelmöityshoidoissa. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Martin, Emily 1991. "The Egg and the Sperm: How Science Has Constructed a Romance Based on Stereotypical Male-Female Roles. *The University of Chicago Press Journals* 16 (3): 485–501.

Morris, Bronwyn A., Lepore, Stephen J., Wilson, Bridget, Lieberman, Morton A., Dunn, Jeff & Chambers, Suzanne K. 2014. "Adopting a survivor identity after cancer in a peer support context". *Journal of Cancer Survivorship* 8 (3): 427–36.

Mulkay, Michael 1997. *The Embryo Research Debate: Science and the Politics of Reproduction*. Cambridge University Press, Cambridge.

Nelson, Fiona 2009. *In the Other Room: Entering the Culture of Motherhood*. Fernwood Publisher,

Winnipeg.

- Nikka, Tiina 2012. "Lapsettomuuden kirous". Teoksessa *Ei kenenkään äiti*, Hanna Parviainen (toim.), 33–57. Atena, Jyväskylä.
- Nousiainen, Kirsi 2004. "Lapsistaan erillään asuvat äidit: äitiysidentiteetin rakentamisen tiloja". *SoPhi*, 89, 23–53.
- Palmer-Wackerly, Angela L. & Krieger, Janice L. 2015. "Dancing Around Infertility: The Use of Metaphors in a Complex Medical Situation". *Health Communication* 30 (6): 612–23.
- Palumbo, Jennifer 2018. "Why pineapple is the symbol of infertility community?" *Cooper Genomics*.
- Parry, Diana C. 2005. "Women's experiences with infertility: The fluidity of conceptualizations of 'family'". *Qualitative Sociology* 28 (3): 275–91.
- Parviainen, Hanna 2012. *Ei kenenkään äiti: kertomuksia lapsettomuudesta*. Toimittanut Hanna Parviainen. Atena, Jyväskylä.
- Potts, Amanda & Semino, Elena 2017. "Healthcare professionals' online use of violence metaphors for care at the end of life in the US: A corpus-based comparison with the UK". *Corpora*.
- Raque-Bogdan, Trisha L. & Hoffman, Mary Ann 2015. "The Relationship Among Infertility, Self-Compassion, and Well-Being for Women With Primary or Secondary Infertility". *Psychology of Women Quarterly* 39 (4): 484–96.
- Ratliff, Clancy 2009. "Policing Miscarriage: Infertility Blogging, Rhetorical Enclaves, and the Case of House Bill 1677". *WSQ: Women's Studies Quarterly* 37: 125–45.
- Russo, Nancy Felipe 1976. "The Motherhood Mandate". *Journal of Social Issues* 32 (3): 143–53.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. "KvaliMOTV-menetelmäopetuksen tietovaranto". Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto.
- Sandelowski, Margarete 1990. "Fault Lines: Infertility and Imperiled Sisterhood". *Feminist studies* 16 (1): 33–51.
- Semino, Elena, Demjén, Zsófia, Demmen, Jane, Koller, Veronika, Payne, Sheila, Hardie, Andrew & Rayson, Paul 2017. "The online use of Violence and Journey metaphors by patients with cancer, as compared with health professionals: A mixed methods study". *BMJ Supportive and Palliative Care* 7 (1): 60–66.
- Shafir, Doree 2018. "I'm Not an 'Infertility Warrior'". *The Cut*, 25.4.2018.
- Simmons, Nathaniel 2014. "Speaking Like a Queen in RuPaul's Drag Race: Towards a Speech Code of American Drag Queens". *Sexuality and Culture* 18 (3): 630–48.
- Slade, Pauline, O'Neill, C., Simpson, A. J., ja Lashen, H. 2007. "The relationship between perceived stigma, disclosure patterns, support and distress in new attendees at an infertility

- clinic". *Human Reproduction* 22 (8): 2309–17.
- Striff, Erin 2005. "Infertile me: The public performance of fertility treatments in internet weblogs". *Women and Performance* 15 (2): 189–206.
- Suominen, Jaakko 2013. "Kieltäydyin määrittelemästä digitaalista kulttuuria – eli miten muuttuvalle tutkimuskohteelle ja tieteenalalle luodaan jatkuvuutta". *WiderScreen* 2–3.
- Terry, Gareth, & Braun, Virginia 2011. "'It's kind of me taking responsibility for these things': Men, vasectomy and 'contraceptive economies'". *Feminism and Psychology* 21 (4): 477–95.
- Tiggemann, Marika & Zaccardo, Mia 2015. "'Exercise to be fit, not skinny': The effect of fitpiration imagery on women's body image". *Body Image* 15: 61–67.
- Tulppala, Maija 2002. "Lapsettomuuden tuska". *Duodecim* 118 (531–536).
- Ulrich, Miriam & Weatherall, Ann 2000. "Motherhood and Infertility: Viewing Motherhood through the Lens of Infertility". *Feminism and Psychology* 10 (3): 323–36.
- Wells, Chandra 2010. "The Vagina Posse: Confessional Community in Online Infertility Journals". Teoksessa *Compelling Confessions: The Politics of Personal Disclosure*, Suzanne Diamond (toim.), Fairleigh Dickinson University Press, Madison.
- Whitehead, Krista 2016. "Motherhood as a Gendered Entitlement: Intentionality, 'Othering,' and Homosociality in the Online Infertility Community". *Canadian Review of Sociology* 53 (1): 94–122.
- WHO 2019. "WHO: Infertility Definitions and Terminology". World Health Organization.
- Zegers-Hochschild, F., Adamson, G. D., de Mouzon, J., Ishihara, O., Mansour, R., Nygren, Sullivan, K. & Vanderpoel, S. 2009. "International Committee for Monitoring Assisted Reproductive Technology (ICMART) and the World Health Organization (WHO) Revised Glossary of ART Terminology". *Fertility and Sterility* 92 (5): 1520–24.